

**PRACOWNICZE PROGRAMY EMERYTALNE
W 2014 ROKU**

**URZĄD KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO
WARSZAWA, CZERWIEC 2015 R.
DLU/A/R/2014/001**

DEPARTAMENT LICENCJI UBEZPIECZENIOWYCH I EMERYTALNYCH

słowa kluczowe: PRACOWNICZE PROGRAMY EMERYTALNE, DODATKOWA FORMA OSZCZĘDZANIA NA EMERYTURĘ

SYNTEZA

Celem poniższego raportu jest prezentacja aktualnych danych dotyczących pracowniczych programów emerytalnych (PPE), będących jednym z elementów III filara systemu emerytalnego w Polsce. W opracowaniu przedstawiono podstawowe informacje charakteryzujące rynek pracowniczych programów emerytalnych według stanu na dzień 31.12.2014 r., jak również analizę porównawczą wybranych zagadnień przy uwzględnieniu danych za lata 1999-2014.

Wykorzystane w raporcie dane pozyskano od instytucji zarządzających środkami gromadzonymi w ramach programów (zakłady ubezpieczeń na życie, towarzystwa funduszy inwestycyjnych, pracownicze towarzystwa emerytalne) oraz od pracodawców prowadzących PPE, którzy zgodnie z przepisami ustawy o PPE¹, zobowiązani są do przekazywania organowi nadzoru rocznej informacji dotyczącej realizacji prowadzonego programu. Zakres tych informacji i tryb ich przekazywania określa Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 28 maja 2004 r. w sprawie przekazywania przez pracodawcę organowi nadzoru rocznej informacji dotyczącej realizacji prowadzonego pracowniczego programu emerytalnego (Dz. U. Nr 123, poz. 1297).

- na koniec 2014 r. funkcjonowały **1.064** pracownicze programy emerytalne, w tym: 702 realizowane w formie umowy z zakładem ubezpieczeń, 324 realizowane w formie umowy z funduszem inwestycyjnym, 38 realizowanych z pracowniczym funduszem emerytalnym;
- wartość aktywów zgromadzonych w pracowniczych programach emerytalnych na dzień 31.12.2014 r. wyniosła **10,3 mld zł** i wzrosła o 9% w stosunku do 2013 r.;
- według stanu na 31.12.2014 r. PPE objętych było **381,0 tys. osób**, co stanowiło (według dostępnych danych) 2,38%² ogółu liczby osób pracujących; liczba uczestników PPE wzrosła w ostatnim roku o 6,0 tys. osób, tj. o 1,6%;
- średnia wartość aktywów przypadających na statystycznego uczestnika PPE w dniu 31.12.2014 r. wyniosła **27,1 tys. zł**³ i wzrosła o 1,5 tys. zł (tj. o 6%) w porównaniu do stanu na 31.12.2013 r.;
- w 2014 r. pracodawcy prowadzący programy wpłacili do PPE **1.172,7 mln zł** tytułem składki podstawowej (wzrost o 50,3 mln zł, tj. o 4,5% w stosunku do 2013 r.), zaś uczestnicy z własnych środków przekazali **36,3 mln zł** (składka dodatkowa);
- średnia roczna składka podstawowa przypadająca na jednego uczestnika PPE wyniosła **3 686 zł** (wzrost o 43 zł w stosunku do 2013 r.), zaś średnia roczna składka dodatkowa przypadająca na jednego uczestnika PPE – **1 114 zł** (wzrost o 84 zł w stosunku do 2013 r.);
- w 2014 r. z PPE dokonano wypłat na łączną kwotę **354,2 mln zł**, średnia wartość wypłaty wyniosła **31,9 tys. zł**;
- ponad **32 tys.** uczestników w 2014 r. przekazało środki zgromadzone w PPE do innego PPE lub na IKE, zaś łączna wartość wypłat transferowych wyniosła **842,9 mln zł**.

Za najistotniejsze zjawiska, jakie miały miejsce na rynku PPE w 2014 r. uznać należy:

- dalsze zmiany różnicujące rozwój poszczególnych form, spowodowane także czynnikami pozarynkowymi, wpływające na dynamizowanie rozwoju programów zarządzanych przez fundusze inwestycyjne;
- ponowne obniżenie się nominalnej liczby funkcjonujących programów w stosunku rok do roku, nie poparte jednakże spadkiem liczby uczestników i wartości aktywów;
- nieznaczny wzrost podstawowych parametrów charakteryzujących rynek PPE w porównaniu z rokiem 2013 (przyrost wartości aktywów zgromadzonych w pracowniczych programach emerytalnych oraz wartości odprowadzonych składek oraz zwiększenie się liczby uczestników programów), jednakże przy niższej niż w ostatnich latach dynamice wzrostu.

1 Art. 23 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o pracowniczych programach emerytalnych (Dz. U. Nr 116, poz. 1207 z późn. zm.).

2 Zgodnie z kwartalną informacją GUS o aktywności ekonomicznej ludności z dn. 29.04.2015 r. liczba osób pracujących na koniec IV kwartału 2014 r. wyniosła 16,018 mln osób.

3 Średnia wyliczona jako iloraz wartości środków w PPE na koniec roku i średniej liczby uczestników z początku i końca roku.

SPIS TREŚCI

1.	WPROWADZENIE	5
2.	STRUKTURA PRACOWNICZYCH PROGRAMÓW EMERYTALNYCH W PODZIALE NA FORMY	7
3.	STRUKTURA PRACODAWCÓW WEDŁUG KRYTERIUM SIEDZIBY ORAZ FORMY PRAWNEJ	8
4.	UCZESTNICY PPE	9
5.	SKŁADKI	11
6.	WYPŁATY I WYPŁATY TRANSFEROWE	15
7.	AKTYWA ZGROMADZONE W PPE	17
8.	PRZEPŁYW ŚRODKÓW NA RACHUNKACH UCZESTNIKÓW PPE W 2014 R.	19
9.	ZMIANY ILOŚCIOWE I JAKOŚCIOWE W PPE.....	20
10.	PROGRAMY UTWORZONE W 2014 ROKU	24
11.	KONKLUZJE.....	29
	SPIS WYKRESÓW	31
	SPIS TABEL.....	31

1. WPROWADZENIE

Pracownicze programy emerytalne wraz z indywidualnymi kontami emerytalnymi oraz indywidualnymi kontami zabezpieczenia emerytalnego stanowią III filar zreformowanego systemu ubezpieczenia społecznego. Pracownicze programy emerytalne są dobrowolną formą grupowego oszczędzania na emeryturę, organizowaną przez pracodawcę przy współudziale pracowników. Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o pracowniczych programach emerytalnych (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 710) składkę podstawową finansuje pracodawca, natomiast pracownik może dobrowolnie dokonywać dodatkowych wpłat z własnych środków w ramach składki dodatkowej. Środki wnoszone do programu są odprowadzane i zarządzane przez instytucję finansową, która jest wybierana przez pracodawcę i pracowników w fazie organizowania programu.

Stosownie do przepisów ww. ustawy, pracownicze programy emerytalne mogą być prowadzone w jednej z czterech form:

- w formie pracowniczego funduszu emerytalnego,
- w formie umowy o wnoszenie przez pracodawcę składek pracowników do funduszu inwestycyjnego,
- w formie umowy grupowego ubezpieczenia na życie pracowników z zakładem ubezpieczeń w formie grupowego ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym,
- w formie zarządzania zagranicznego⁴.

Pracowniczy program emerytalny może być utworzony przez jednego pracodawcę jako program zakładowy lub też wspólnie z innymi pracodawcami, którzy zdecydowali się na jego realizację na jednakowych warunkach - jako program międzyzakładowy.

Do dnia 31.12.2014 r. organ nadzoru zarejestrował 1.440 PPE, z czego na koniec 2014 r. funkcjonowały 1.064 programy (pozostałych 376 PPE to programy wykreślone z rejestru). Liczba funkcjonujących PPE, pomimo, iż w ubiegłym roku *per saldo* uległa nieznacznemu obniżeniu (o 6 programów), kształtuje się korzystniej niż na przestrzeni ostatnich lat, kiedy realny spadek liczby funkcjonujących programów przekraczał liczbę 20 PPE.

Szczegółowe omówienie przyczyn i skutków przeprowadzonych likwidacji pracowniczych programów emerytalnych zawarto w dalszej części niniejszego raportu. Zaznaczyć jednak należy, że w dalszym ciągu znaczna część dokonywanych wykreśleń ma charakter „techniczny” i nie wiąże się z definitywną utratą uczestników, czy przeniesieniem środków poza system PPE (7 programów) oraz dotyczy programów nieaktywnych, w których nie były odprowadzane składki (3 PPE⁵).

Zdecydowana większość spośród pozostałych 25 wykreśleń powodowana była zawarciem przez pracodawcę i pracowników porozumienia o likwidacji PPE (20 PPE), przy czym liczba programów zlikwidowanych z tej przyczyny była zdecydowanie niższa niż w 2013 roku, kiedy odnotowano 36 takich przypadków. Liczba wykreśleń spowodowanych likwidacją lub upadłością pracodawcy utrzymała się na poziomie zbliżonym do 2013 roku (3 PPE w 2014 roku, przy 4 w 2013 roku). Po jednym wykreśleniu dokonano na skutek jednostronnej decyzji pracodawcy o likwidacji programu oraz wskutek spadku wartości środków zgromadzonych w programie poniżej założonego w umowach poziomu.

W analizowanym okresie powstało 29 nowych programów. Liczba nowo rejestrowanych programów w ostatnich latach utrzymuje się na stosunkowo stałym poziomie i wynosi około 30 PPE rocznie (w 2010 r. – 29 rejestracji, w 2011 r. – 37, w 2012 i 2013 r. po 33 rejestracje, a w 2014 r. – 29 wpisów). W 2014 r. nie uległ znaczącej zmianie rozkład tworzonych PPE między poszczególne formy: w dalszym ciągu dominowały wpisy programów realizowanych przez fundusze inwestycyjne (17 programów), wobec 11 programów obsługiwanych przez zakłady ubezpieczeń i 1 programu w formie pracowniczego funduszu emerytalnego.

**W 2014 r.
zarejestrowano
29 programów.**

**W 2014 r. z
rejestru
wykreślono 35
PPE.**

**W 2014 r.
największej
liczbie nowych
PPE nadano
formę umowy z
funduszem
inwestycyjnym.**

⁴ Na dzień sporządzenia raportu Komisja Nadzoru Finansowego nie wydała żadnej decyzji o wpisie do rejestru PPE programu prowadzonego w formie zarządzania zagranicznego.

⁵ Dokładna liczba tego typu programów, ze względu na ograniczone dane jakimi dysponuje UKNF, jest trudna do określenia, jednakże przyjęto, iż programami nieaktywnymi są wszystkie programy wykreślane z rejestru ppe z przyczyn, o których mowa w art. 40 ust. 3 ustawy o ppe, art. 41a ust. 1 pkt 1) ustawy o ppe.

W 2014 r. 6 tys. osób zostało objętych zabezpieczeniem zapewnianym przez system pracowniczych programów emerytalnych. Wielkość tę należy odczytywać jako przyrost netto, co oznacza, że uwzględnieni w niej są zarówno uczestnicy nowych programów, jak i osoby, które w ostatnim roku przystąpiły do programów wcześniej utworzonych, ale także (jako zmniejszenia) uczestnicy, którzy dokonali wypłaty czy wypłaty transferowej poza system PPE (na IKE) oraz uczestnicy programów zlikwidowanych.

Miarę, na którą składa się tak wiele zmiennych trudno poddać jednoznacznej interpretacji, jednakże porównując tę wielkość z analogicznymi danymi za ostatnie 10 lat zauważyć należy, że przyrost liczby uczestników w 2014 r. był jednym z najniższych w tym okresie (niższy był jedynie w 2011 roku, kiedy wyniósł 2,1 tys. osób). Być może przyczyną takiego stanu rzeczy jest znaczna liczba wypłat zrealizowanych w 2014 roku, których dokonało ponad 10 tys. osób.

Ogółem na koniec 2014 roku w pracowniczych programach emerytalnych uczestniczyło 381,0 tys. pracowników, przy czym roczny przyrost ich liczby wyniósł 1,6%.

Aktywa zgromadzone w pracowniczych programach emerytalnych w 2014 roku zwiększyły się o kwotę 0,8 mld zł i według stanu na 31.12.2014 r. po raz pierwszy w historii przekroczyły wartość 10 mld zł (wzrost o 9% w stosunku rocznym). Przeciętna wartość środków zgromadzonych na rachunku statystycznego uczestnika PPE wyniosła w 2014 r. średnio 27,1 tys. zł i wzrosła w ostatnim roku o 1,5 tys. zł.

Pracodawcy prowadzący PPE w 2014 r. odprowadzili na konta swoich pracowników składki podstawowe w wysokości 1.172,7 mln zł. Jednakże, choć roczna wartość składek wniesionych na konta uczestników pracowniczych programów emerytalnych, podobnie jak rok wcześniej, przekroczyła 1 miliard złotych, to nie odnotowano istotnego zwiększenia tej wartości (przyrost o 4,5%). Korzystnie kształtowały się natomiast w 2014 roku wskaźniki odnoszące się do składek dodatkowych: spadek nominalnych kwot przeznaczanych na te składki, jaki miał miejsce w 2013 roku został zastąpiony wzrostem o kwotę blisko 4,4 mln zł, co w ujęciu procentowym oznacza dynamikę na poziomie 14%. Łączna wartość wpłat z tytułu dobrowolnych składek dodatkowych wyniosła w 2014 roku 36,3 mln zł.

**Na koniec
2014 r. w PPE
zgrupowano
ponad
10,2 mld zł.**

Tabela 1. Wybrane dane dot. rynku PPE w latach 2005-2014

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba działających PPE (liczba wpisanych PPE pomniejszona o wykreślone PPE)	906	974	1 019	1 078	1 099	1 113	1 116	1 094	1 070	1 064
Liczba PPE zarejestrowanych w danym roku	597	96	62	77	49	29	37	33	33	29
Liczba PPE wykreślonych w danym roku	33	25	19	15	32	15	34	55	57	35
Liczba uczestników PPE (w tys.)	260,3	281,5	312,1	325,0	333,5	342,5	344,6	358,1	375,0	381,0
Wartość składek podstawowych odprowadzonych w danym roku (w mln zł)	397,8	670,4	724,2	806,0	864,4	948,3	1 041,8	1 079,5	1 122,4	1 172,7
Wartość składek dodatkowych odprowadzonych w danym roku (w mln zł)	15,8	22,7	23,3	26,0	24,5	26,3	30,5	34,2	31,9	36,3
Wartość zgromadzonych aktywów na koniec roku (w mln zł)	1 695,5	2 793,2	3 806,4	3 607,7	4 998,2	6 286,1	6 597,7	8 350,9	9 407,3	10 259,5
Średnia roczna składka podstawowa na uczestnika (w zł)	2 445	2 818	2 845	2 975	3 115	3 335	3 646	3 707	3 643,4	3 686,2
Średnia roczna składka dodatkowa na uczestnika (w zł)	1 042	1 127	1 013	1 001	915	1 002	1 119	1 210	1 030,5	1 113,8
Średnia wartość rachunku PPE na koniec roku na uczestnika (w zł) ⁶	8 710	10 318	12 825	11 325	15 180	18 597	19 204	23 766,8	25 665,2	27 141,8

Źródło: UKNF - dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE i pracodawców prowadzących PPE, obliczenia własne.

⁶ Średnia wyliczona jako iloraz wartości środków w ramach PPE na koniec roku i średniej liczby uczestników z początku i końca roku.

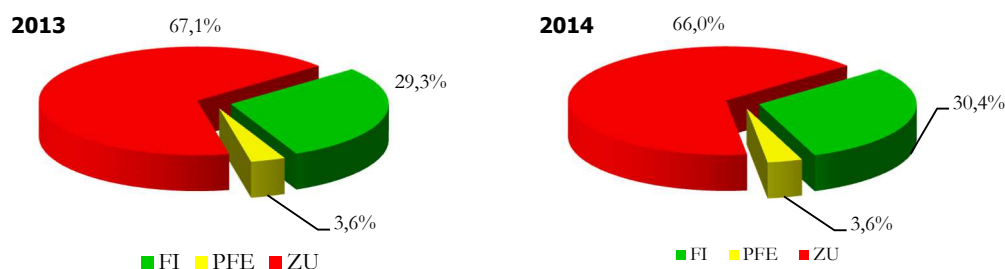
2. STRUKTURA PRACOWNICZYCH PROGRAMÓW EMERYTALNYCH W PODZIALE NA FORMY

Na koniec 2014 r. funkcjonowały 1.064 programy, prowadzone przez 1.110 pracodawców⁷, w tym:

- 702 w formie umowy grupowego ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym,
- 324 w formie umowy o wnoszenie przez pracodawcę składek pracowników do funduszu inwestycyjnego,
- 38 w formie pracowniczego funduszu emerytalnego.

Na koniec 2014 r. funkcjonowały 1.064 PPE prowadzone przez 1.110 pracodawców.

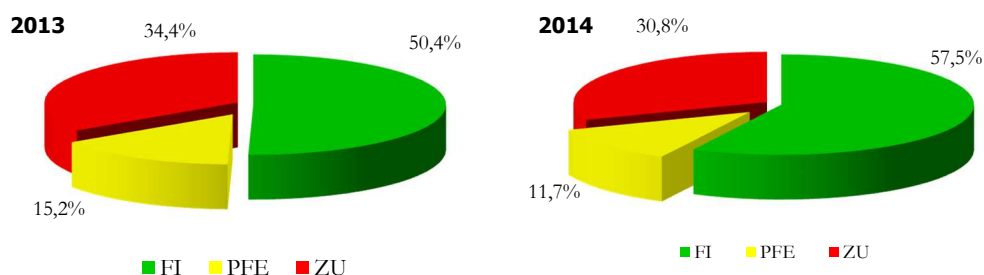
Wykres 1. Struktura PPE według liczby programów w poszczególnych formach

Źródło: UKNF - dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE; obliczenia własne

Najczęściej realizowaną formą PPE w 2014 r. były, podobnie jak w latach poprzednich, programy w formie ubezpieczeniowej. Stałą tendencją występującą w ostatnich latach jest jednakże coroczne obniżanie się nominalnej liczby programów realizowanych w tej formie, przy jednoczesnym systematycznym wzroście liczby programów w formie umowy z funduszem inwestycyjnym, co przejawia się stopniową zmianą proporcji między tymi formami (w 2008 r. było to 74% do 23%, w 2014 r. – 66% do 30%). Począwszy od 2008 roku liczba programów prowadzonych przez zakłady ubezpieczeń spadła nominalnie o 100 (z 803 programów realizowanych w 2008 r. do 702 na koniec 2014 r.), przy jednoczesnym wzroście o 73 PPE programów obsługiwanych przez fundusze inwestycyjne. W 2014 r. zmniejszenie się liczby programów realizowanych przez zakłady ubezpieczeń nie było już tak spektakularne jak rok wcześniej, kiedy ubyło 40 takich programów (w 2014 r. – 16). Zahamowanie tego spadku było możliwe zarówno dzięki większej niż ostatnio liczbie wpisów nowych programów w tej formie, jak i mniejszej liczbie programów wykreślonych.

Wykres 2. Struktura PPE według liczby uczestników w poszczególnych formach

Źródło: UKNF - dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE; obliczenia własne

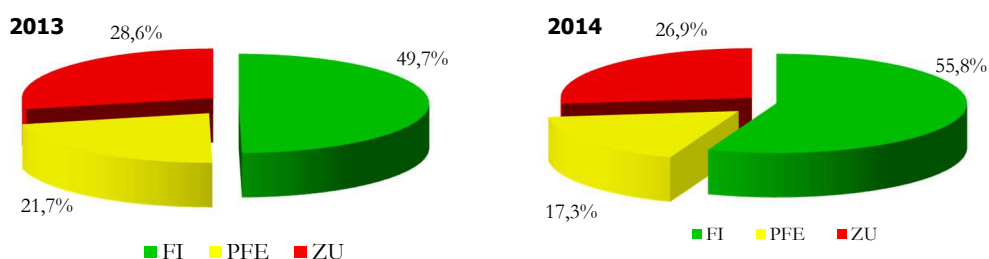
Na koniec 2014 r. w pracowniczych programach emerytalnych uczestniczyło 381,0 tys. osób. Liczba uczestników PPE w 2014 r. wzrosła w porównaniu z 2013 r. zaledwie o 1,6%. Na uwagę i wyjaśnienie zasługuje jednak przede wszystkim znacząca – jak na charakter rynku, jaki analizujemy – zmiana rozkładu uczestnictwa pomiędzy poszczególnymi formami. W 2014 r., nastąpił wzrost udziału uczestników programów prowadzonych przez fundusze inwestycyjne

Na koniec 2014 r. w PPE uczestniczyło 381,0 tys. osób.

⁷ Część pracodawców realizuje programy o charakterze międzyzakładowym.

w ogólnej liczbie PPE o 7 pkt. proc., kosztem spadku po ok. 3,5 pkt. proc. udziału uczestników programów ubezpieczeniowych i realizowanych przez fundusze emerytalne. Ostateczna liczba uczestników programów w danej formie na dzień 31 grudnia 2014 r. jest oczywiście wypadkową szeregu zdarzeń, jakie mają miejsce w ciągu całego roku i skutkują uzyskaniem lub utratą uczestnictwa w pracowniczych programach emerytalnych, ale także mają związek z przenoszeniem się uczestników pomiędzy instytucjami finansowymi realizującymi programy. Te ostateczne przyczyny miały decydujące znaczenie dla zmian w strukturze PPE, jakie nastąpiły w 2014 roku. W związku z planowaną przez Grupę PZU likwidacją Pracowniczego Funduszu Emerytalnego „Słoneczna Jesień” oraz decyzją o przeniesieniu wszystkich aktywów zgromadzonych w programach prowadzonych przez pracodawców tej grupy kapitałowej do jednego typu instytucji finansowych (do funduszy inwestycyjnych), nastąpiło przesunięcie kilkunastu tysięcy uczestników z programów prowadzonych w formie pracowniczego funduszu emerytalnego oraz w formie ubezpieczeniowej do programów prowadzonych przez fundusze inwestycyjne. Ze względu na wielkość tych programów (zarówno mierzoną liczbą uczestników, jak i wielkością aktywów), zmiany te oddziałują na obraz struktury rynku PPE.

Wykres 3. Struktura PPE według wartości aktywów w poszczególnych formach

Źródło: UKNF - dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE i pracodawców prowadzących PPE; obliczenia własne

Aktywa zgromadzone w pracowniczych programach emerytalnych według stanu na 31.12.2014 r. miały wartość 10.259,5 mln zł. W 2013 r. wartość środków zarządzanych przez instytucje finansowe w ramach PPE zwiększyła się o 852,2 mln zł, tj. o 9%. Zarówno nominalny przyrost, jak i dynamika przyrostu aktywów były mniej korzystne niż w roku 2013, w którym aktywa wzrosły o ponad 1 mld zł, a ich przyrost był wyrażony liczbą dwucyfrową. Co więcej, przyrost aktywów PPE nie tylko nie dorównał sumie odprowadzonych na rachunki uczestników programów składek, ale był od niej wyraźnie niższy (w 2014 r. na rachunki uczestników PPE wniesiono 1,21 mld zł, zaś wartość aktywów wzrosła o 0,85 mld zł, tj. o blisko 0,36 mld zł mniej). Przyczyn powyższego można szukać zarówno w efektywności inwestycji dokonywanych przez zarządzających środkami, ale także w znaczącej kwocie zrealizowanych w 2014 roku zarówno wypłat, jak i wypłat transferowych na IKE, które spowodowały wycofanie środków z systemu PPE.

Przyrost wartości aktywów PPE w 2014 r. wyniósł 9%.

Podobnie jak w przypadku liczby uczestników, z przyczyn opisanych powyżej, nastąpiło także przesunięcie znacznych środków do programów realizowanych przez fundusze inwestycyjne, kosztem pozostałych dwóch form, efektem czego było zwiększenie o 6 pkt. proc. udziału w rynku mierzonego wartością aktywów przez programy o takim profilu.

3. STRUKTURA PRACODAWCÓW WEDŁUG KRYTERIUM SIEDZIBY ORAZ FORMY PRAWNEJ

Według stanu na 31.12.2014 r., najwięcej pracodawców prowadzących PPE działało na terenie województw: mazowieckiego i śląskiego (po 14-19%) oraz wielkopolskiego i pomorskiego (10-11%). Ze względu na niewielki udział nowotworzonych PPE w ogólnej liczbie zarejestrowanych programów, rozkład pracodawców pomiędzy poszczególne województwa utrzymuje się na podobnym poziomie jak w latach poprzednich.

Tabela 2: Udział pracodawców w rynku PPE w podziale na województwa (stan na dzień 31.12.2014 r.)

Województwo	Udział działających pracodawców w rynku PPE
dolnośląskie	6,76%
kujawsko-pomorskie	4,42%
lubelskie	2,34%
lubuskie	1,08%
łódzkie	6,58%
małopolskie	7,39%
mazowieckie	19,37%
opolskie	3,33%
podkarpackie	3,60%
podlaskie	2,25%
pomorskie	9,91%
śląskie	14,69%
świętokrzyskie	1,80%
warmińsko-mazurskie	2,25%
wielkopolskie	11,35%
zachodniopomorskie	2,88%

Źródło: UKNF - dane z rejestru PPE; obliczenia własne

Podobnie jak w ubiegłych latach, co drugi pracodawca prowadzący PPE na koniec 2014 r. był zorganizowany w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, natomiast co czwarty jako spółka akcyjna. Wśród pozostałych form organizacyjno-prawnych pracodawców najliczniej reprezentowane są spółdzielnie oraz działalność gospodarcza wykonywana osobiście przez osobę fizyczną (odpowiednio 11,4% i 4,8%).

Tabela 3: Udział pracodawców w rynku PPE w podziale na formę prawną (stan na dzień 31.12.2014 r.)

Forma prawna pracodawcy	Udział działających pracodawców w rynku PPE
Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	49,28%
Spółka akcyjna	25,41%
Spółdzielnia	11,44%
Osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą	4,78%
Spółka jawna	3,33%
Jednostka badawczo-rozwojowa	0,90%
Państwowa jednostka organizacyjna posiadająca osobowość prawną	0,54%
Spółka cywilna	0,81%
Oddział przedsiębiorców zagranicznych, przedsiębiorstwo zagraniczne	0,54%
Szkoła wyższa	0,54%
Fundacja	0,36%
Stowarzyszenie	0,36%
Samorząd gospodarczy i zawodowy	0,18%
Inne	1,53%

Źródło: UKNF - dane z rejestru PPE; obliczenia własne

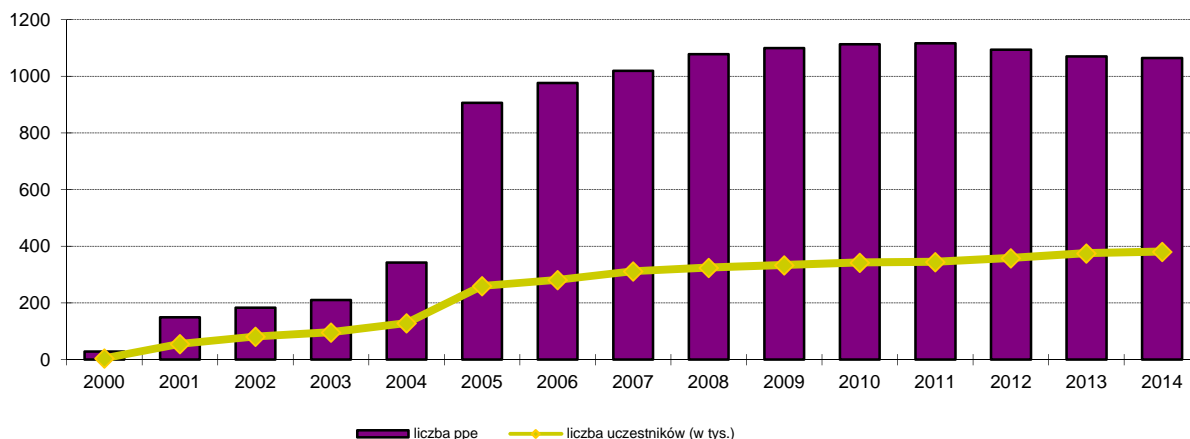
4. UCZESTNICZY PPE

Liczba uczestników pracowniczych programów emerytalnych na koniec 2014 r. wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim o 6,0 tys. osób i wyniosła 381,0 tys. uczestników.

W 2014 r. liczba uczestników wzrosła o 6,0 tys. osób.

Poniższy wykres prezentuje podstawowe dane liczbowe dotyczące PPE: liczbę programów oraz liczbę uczestników w latach 2000-2014.

Wykres 4: Rozwój PPE – liczba programów oraz liczba uczestników PPE w latach 2000-2014

Źródło: UKNF - dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE; obliczenia własne

W roku 2014, podobnie jak rok i dwa lata wcześniej, odnotowano jednoczesny spadek nominalnej liczby funkcjonujących programów (o 6) oraz wzrost ogólnej liczby uczestników pracowniczych programów emerytalnych (o 6 tys. osób). Jednakże dynamika tego zjawiska była niższa niż wcześniej: zarówno mniej programów ubyło, jak i przyrost liczby uczestników był niższy niż w ostatnich latach. Zahamowanie tych tendencji może świadczyć o zmianach, jakie mogą nastąpić w najbliższym czasie na rynku PPE.

Rok 2014 nie przyniósł istotnych zmian w liczbie programów i liczbie ich uczestników.

Na koniec 2014 r. 85% osób objętych dobrowolnym zabezpieczeniem emerytalnym w ramach PPE stanowili uczestnicy czynni, czyli osoby, na rzecz których w ostatnim kwartale pracodawca odprowadził składki podstawowe. Pozostałe 15% stanowili uczestnicy bierni, tzn. osoby na rzecz których nie były odprowadzane składki. Są to np. osoby, które dobrowolnie wystąpiły z programu, bądź zmieniły pracodawcę i pozostawiły środki w programie prowadzonym przez dotychczasowego pracodawcę. W kategorii tej uwzględniani są także inni uczestnicy, za których w ostatnim kwartale roku nie były odprowadzane składki (jak uczestnicy programów, w których czasowo zawieszono odprowadzanie składek, uczestnicy programów uruchamianych na przełomie roku etc.), którzy nie mieszczą się w zakresie pojęciowym uczestnika biernego, jednakże są ujmowani w tej pozycji w sprawozdaniach przekazywanych UKNF przez instytucje finansowe.

W 2014 r. nastąpił wzrost liczby uczestników czynnych, przy spadku liczby uczestników biernych.

Tabela 4: Liczba uczestników czynnych i biernych w PPE (w tys.)

Forma PPE	Liczba uczestników czynnych		Liczba uczestników biernych	
	2013	2014	2013	2014
FI	173,6	201,5	15,6	17,6
PFE	32,7	24,3	24,3	20,4
ZU	107,7	96,4	21,0	20,7
Ogółem PPE	314,0	322,2	60,9	58,7

Źródło: UKNF - dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE; obliczenia własne

Opisywane wcześniej zmiany dotyczące programów prowadzonych przez pracodawców Grupy PZU nie pozostały bez wpływu także na obraz rynku w aspekcie analizowanym w tym miejscu. Z racji przesunięć uczestników do programów prowadzonych przez fundusze inwestycyjne wyraźnie wzrosła liczba uczestników czynnych w tej formie (przy spadku w pozostałych formach). Podobne zmiany dotyczą uczestnictwa biernego, z tym że skala zmian jest niższa niż w przypadku uczestników czynnych. Dane te na tyle istotnie zmieniają obraz rynku, że trudno o jednoznaczne wnioski, które można byłoby odnieść do pozostałych programów. Niemniej należy zwrócić uwagę na wzrost o ponad 8 tys. osób ogólnej liczby uczestników czynnych, który nie może być powodowany przesunięciami uczestników pomiędzy różnymi instytucjami

finansowymi – wielkość ta świadczy o realnym zwiększeniu się liczby nowych uczestników programów.

Wskaźnik uczestnictwa w pracowniczych programach emerytalnych, wyznaczony jako stosunek liczby uczestników, na rzecz których wnoszone są składki do programów oraz liczby osób zatrudnionych u pracodawców prowadzących PPE, na koniec 2014 r. wyniósł 75,2% i wzrósł o 1,6 pkt. proc. w stosunku do wskaźnika z końca 2013 r.

W przekroju instytucjonalnym, najwyższy wzrost wskaźnika uczestnictwa odnotowano w programach w formie umowy z funduszem inwestycyjnym (o 2,7 pkt. proc.), w programach w formie ubezpieczeniowej nastąpił wzrost o 1,7 pkt. proc., natomiast w programach w formie pracowniczego funduszu emerytalnego nastąpił spadek o 3,6 pkt. proc.

W 2014 roku, podobnie jak we wcześniejszych latach, prawie co 10-ty uczestnik PPE, oprócz składki finansowanej przez pracodawcę, wносił do programu z własnych środków kwoty tytułem składki dodatkowej. Pomimo, iż odsetek osób odprowadzających dodatkowe kwoty do programu nie zmienił się znacząco, to liczba tych osób (w wartościach bezwzględnych) dla wszystkich form nieznacznie obniżyła się – łącznie o prawie 2,1 tys. osób, przy czym najwyższy spadek odnotowano w programach prowadzonych przez fundusze inwestycyjne. Jednocześnie suma odprowadzonych w ciągu roku składek dodatkowych wzrosła (w ujęciu wartościowym o 4,4 mln zł w porównaniu z wielkością z 2013 r., tj. o 14%) i wyniosła niespełna 36,3 mln zł. przy 31,9 mln zł w 2013 r. Te dwa czynniki przełożyły się ogółem na wzrost średniej składki dodatkowej wyznaczonej tylko w odniesieniu do osób wnoszących te składki, która wzrosła z poziomu 1.030 zł do 1.114 zł.

W analizowanym okresie nadal dominowały programy, w których uczestniczyło mniej niż 50 osób. Podobnie jak w 2013 roku, co drugi pracowniczy program emerytalny liczył do 50 uczestników. Zmiany udziału poszczególnych grup programów w ogólnej liczbie PPE na przestrzeni ostatniego roku nie przekraczały 1 pkt. proc. w stosunku do 2013 r.

**Tabela 5: Struktura rynku PPE według wielkości programów
(stan na dzień 31.12.2014 r.)**

Liczba uczestników programu	Udział w rynku według wielkości PPE
do 50	51,38%
51-100	12,92%
101-200	13,38%
201-300	6,09%
301-400	3,78%
401-500	2,49%
501-1000	3,78%
1001-1500	2,40%
1501-2000	0,92%
powyżej 2000	2,86%
Ogółem PPE	100,0%

Źródło: UKNF - dane z rejestru PPE; obliczenia własne

5. SKŁADKI

Zgodnie z ustawą o pracowniczych programach emerytalnych, wysokość składki podstawowej jest ustalana w umowie zakładowej i może być ona określona procentowo od wynagrodzenia uczestnika, albo też w jednakowej kwocie dla wszystkich uczestników programu albo procentowo od wynagrodzenia z określeniem maksymalnej kwotowej wysokości składki.

Na 1.064 programy funkcjonujące na koniec 2014 r., w przypadku 770 programów wysokość finansowanej przez pracodawcę składki została określona jako procent od wynagrodzenia uczestnika programu, w tym w 121 przypadkach składka miała dodatkowo kwotowy limit. W pozostałych programach wysokość składki podstawowej została określona kwotowo i mieściła się w przedziale od 40 do 300 zł w PPE prowadzonych w formie umowy z funduszem

inwestycyjnym oraz od 1 do 400 zł w programach w formie umowy z zakładem ubezpieczeń. W przypadku PPE prowadzonych w formie pracowniczego funduszu emerytalnego we wszystkich programach wysokość składki podstawowej została określona procentowo.

Tabela 6: Wysokość składki podstawowej określona w umowie zakładowej

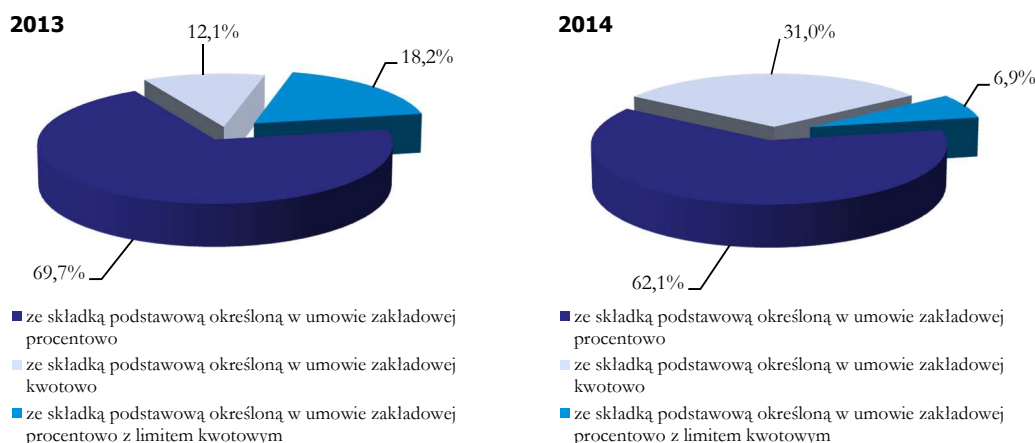
Wysokość składki podstawowej z umowy emerytalnej	Liczba PPE		Udział w rynku	
	2013	2014	2013	2014
poniżej 1%	1	1	0,1%	0,1%
1%-1,99%	37	37	3,4%	3,5%
2%-2,99%	61	66	5,7%	6,2%
3%-3,99%	77	81	7,2%	7,6%
4%-4,99%	73	73	6,8%	6,9%
5%-5,99%	103	101	9,6%	9,5%
6%-6,99%	48	45	4,5%	4,2%
7,00%	374	366	35,0%	34,4%
wysokość składki określona kwotowo	296	294	27,7%	27,6%
Ogółem PPE	1 070	1 064	100,0%	100,0%

Źródło: UKNF - dane z rejestru PPE; obliczenia własne

Wśród 29 programów wpisanych do rejestru PPE w 2014 r., większość (20 PPE, tj. 68%) to programy ze składką podstawową określoną procentowo, w tym w 2 z nich dodatkowo wprowadzono kwotowy limit wysokości składki. W pozostałych 9 programach składka została określona kwotowo.

W 2014 r. zdecydowanie zwiększył się odsetek nowo rejestrowanych programów, w których składka podstawowa ustalana jest na stałym, jednakowym dla wszystkich pracowników poziomie (składka kwotowa). Podczas gdy rok wcześniej takie programy były 4 na 33 zarejestrowane, obecnie relacja ta wynosi 9 na 29. Może to świadczyć o pewnej ostrożności pracodawców w szacowaniu kosztów funkcjonowania tak długoterminowego przedsięwzięcia, jakim są pracownicze programy emerytalne. Po raz drugi z rzędu spadł także odsetek programów, w których składka podstawowa została ustalona na maksymalnym 7-procentowym poziomie - w 2012 r. był to co trzeci rejestrowany program, w 2013 r. – co czwarty, natomiast w 2014 r. co piąty.

Wykres 5: Struktura PPE utworzonych w 2013 r. i 2014 r. według sposobu określenia składki podstawowej

Źródło: UKNF - dane z rejestru PPE, obliczenia własne

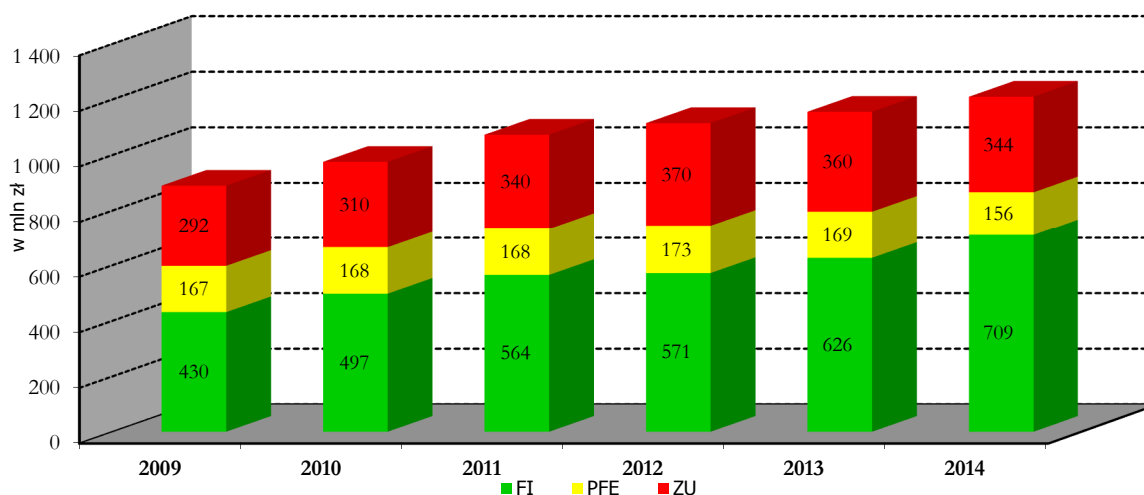
W 2014 r. do pracowniczych programów emerytalnych odprowadzono łącznie 1.209,0 mln zł składek, w tym 1.172,7 mln zł z tytułu składek podstawowych i 36,3 mln zł z tytułu składek

W 2014 r. do PPE odprowadzono 1.173 mln zł tytułem składek.

dotychczas. Przyrost odprowadzonych do PPE składek zarówno w ujęciu wartościowym, jak i procentowym (niespełna 5%) był bardziej zbliżony poziomem do niewysokich wielkości odnotowanych w ostatnich dwóch latach (po niespełna 4%), aniżeli do wcześniejszych wskaźników, kiedy przez lata utrzymywało się dwucyfrowe tempo przyrostu odprowadzanych do programu składek. Nieco bardziej optymistycznie w 2014 r. wygląda za to wartość wniesionych do programów składek dodatkowych (finansowanych samodzielnie przez pracowników), których poziom – po nieoczekiwanym spadku w 2013 roku – wzrósł do ponad 36,3 mln zł. Tym samym, w 2014 r. uczestnicy PPE odprowadzili blisko 14% więcej składek dodatkowych niż w 2013 r.

Poniżej zaprezentowano roczne sumy składek odprowadzonych do poszczególnych typów instytucji finansowych w ramach PPE w latach 2009-2014.

Wykres 6: Łączna suma składek odprowadzonych do PPE w danym roku w latach 2009-2014

Źródło: UKNF - dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE, obliczenia własne

W 2014 r. do pracowniczych programów emerytalnych wpłynęło 50,3 mln zł składek podstawowych więcej niż w 2013 r. W tym samym okresie liczba uczestników czynnych, za których odprowadzane były składki wzrosła o 8,2 tys. osób. Powyższe wartości przełożyły się co prawda na wzrost o 43 zł średniej wartości rocznej składki w przeliczeniu na uczestnika, podczas gdy w roku 2013 odnotowano spadek tej wielkości, jednakże nie był to wzrost na takim poziomie, jak we wcześniejszych latach, kiedy wynosił rokrocznie po kilkaset złotych.

Konto statystycznego uczestnika PPE w 2014 r. zostało zasilone kwotą 3,7 tys. zł (tytułem składki podstawowej). Ponadto, statystyczny uczestnik PPE w 2014 r. przeznaczył z własnych środków 95 zł na dodatkowe wpłaty do PPE (składka dodatkowa). Natomiast średnia roczna wartość odprowadzonych składek dodatkowych wyznaczona w przeliczeniu jedynie na osoby opłacające składkę dodatkową (nie zaś na wszystkich uczestników PPE) wyniosła 1.113,8 zł, tj. o 84 zł więcej niż w 2013 r.

Średnia roczna składka podstawowa przypadająca na uczestnika w 2014 r. wzrosła o 43 zł.

Tabela 7: Wysokość średniej rocznej składki podstawowej i dodatkowej na uczestnika (w zł)

Forma PPE	Średnia roczna składka podstawowa ⁸		Średnia roczna składka dodatkowa ⁹	
	2013	2014	2013	2014
FI	3 676,7	3 656,6	982,0	1 068,3
PFE	4 934,2	5 233,3	1 811,3	2 000,3
ZU	3 205,7	3 308,1	823,2	876,8
Rynek PPE	3 643,4	3 686,2	1 030,5	1 113,8

Źródło: UKNF - dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE i pracodawców prowadzących PPE; obliczenia własne

Porównując zmiany wartości średniej składki podstawowej w przeliczeniu na uczestnika w poszczególnych instytucjach na przestrzeni ostatnich lat nie sposób nie dostrzec, że w każdym analizowanym okresie inaczej kształtuje się obraz rynku. W 2012 r. wzrost tego wskaźnika dotyczył jedynie programów realizowanych przez zakłady ubezpieczeń, w pozostałych dwóch formach nastąpił spadek średniej wartości odprowadzonej składki. Z kolei w 2013 r., pomimo spadku tego wskaźnika liczonego dla wszystkich form łącznie, w pracowniczych funduszach emerytalnych odnotowano stosunkowo wysoki przyrost średniej składki (o 147 zł), w zakładach ubezpieczeń wzrost był niewielki (o 26 zł), zaś spadek odnotowano tylko dla formy inwestycyjnej – o 194 zł. W 2014 r. obraz rynku dodatkowo komplikują przeniesienia pracowników pomiędzy formami (co sygnalizowano już wcześniej). Z tego powodu w programach prowadzonych przez fundusze inwestycyjne nastąpił wzrost średniej liczby uczestników czynnych w ciągu roku (choć przesunięcia uczestników mogły odbyć się w II połowie roku), co może nieco fałszować wartość tego wskaźnika. W pozostałych formach, być może także z powodów, o których mowa wyżej – nastąpiły zmiany *in plus* (wzrost wskaźnika).

Z kolei w przypadku składek dodatkowych, w każdej z form nastąpił wzrost średniej wartości składki: najwyższy dla programów w formie pracowniczego funduszu emerytalnego, w których każdy z uczestników wnoszących składki dodatkowe odprowadził w 2014 r. statystycznie o 189 zł więcej niż rok wcześniej. W pozostałych dwóch formach średnia składka dodatkowa wzrosła nie więcej niż o 100 zł, natomiast wartość tego wskaźnika liczonego dla wszystkich form łącznie wzrosła w stosunku rocznym o 84 zł w porównaniu ze stanem na koniec 2013 r.

Dane dotyczące składek dodatkowych odprowadzanych w programach cechują się stosunkowo dużą zmiennością, a dodatkowo trudno o ich jednoznaczną interpretację. W roku 2013 r., liczba osób odprowadzających składki dodatkowe wzrosła aż o prawie 20%, jednak wartość tych składek była niższa niż rok wcześniej, co skutkowało obniżeniem się średniej wartości składki dodatkowej o blisko 180 zł. W 2014 r. mieliśmy do czynienia z sytuacją odwrotną: wartość odprowadzanych składek wzrosła w porównaniu z rokiem 2013, natomiast spadła liczba osób wnoszących te składki. Pozwoliło to na podwyższenie się średniego poziomu składki dodatkowej w PPE o 84 zł. Na tej podstawie trudno przesądzić, w którym roku zainteresowanie dodatkowymi wpłatami w programach było większe: czy w roku 2013, kiedy rekordowa liczba uczestników wniosła tego rodzaju wpłaty, czy w roku 2014, kiedy wartość odprowadzonych składek była najwyższa w historii.

Przeciętna kwota składki dodatkowej, podobnie jak w ubiegłych latach, jest najwyższa dla uczestników programów realizowanych przez pracownicze fundusze emerytalne i wynosi już 2.000 zł, tj. dwa razy więcej niż w pozostałych formach.

Suma składek podstawowych odprowadzanych w 2014 r. przez pracodawców na rzecz uczestników stanowiła ponad 97% łącznej kwoty składek odprowadzonych na rachunki uczestników w omawianym okresie i wskaźnik ten nie zmienił się w stosunku do poprzedniego roku. Zatem zaledwie 3% składek, jakie trafia na rachunki uczestników PPE, pochodzi

Średnia roczna składka dodatkowa przypadająca na uczestnika w 2014 r. wzrosła o 84 zł.

⁸ Średnia wyliczona jako iloraz wartości sumy składek podstawowych odprowadzonych w ramach PPE w 2014 r. i średniej liczby uczestników, na rzecz których pracodawca odprowadzał składki podstawowe z początku i końca roku.

⁹ Średnia wyliczona jako iloraz wartości sumy składek dodatkowych odprowadzonych w ramach PPE w 2014 r. i średniej liczby uczestników wnoszących składki dodatkowe z początku i końca roku.

z dobrowolnych wpłat pracowników dokonywanych tytułem składki dodatkowej. Oceniając proporcje pomiędzy wielkością składek podstawowych i dodatkowych odprowadzanych w ramach PPE, należy jednakże pamiętać, iż znowelizowana ustawa o PPE, która weszła w życie z dniem 1 czerwca 2004 r. wprowadziła limit kwoty składek dodatkowych, które mogą być wpłacone przez uczestnika PPE w danym roku. Obecnie suma składek dodatkowych wniesionych przez uczestnika PPE do jednego programu w ciągu roku kalendarzowego nie może przekroczyć kwoty odpowiadającej czteropółkrotności przeciętnego prognozowanego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej na dany rok. W 2014 r. była to kwota 16,8 tys. zł.

Średnia wysokość składki dodatkowej w PPE, podobnie jak i wartość środków wnoszonych w ramach IKE, kształtowała się w 2014 r., jak i we wcześniejszych latach, znacznie poniżej wyznaczonych limitów: średnia roczna składka dodatkowa na jednego uczestnika PPE w 2014 r. wyniosła 1.113,8 zł (w 2013 r. 1.030 zł), zaś wysokość średniej wpłaty na IKE wyniosła 3.440 zł (w 2013 r. - 3.128 zł). Powyższe wartości świadczą o stosunkowo niskiej skłonności do oszczędzania na cele emerytalne z własnych środków, nie są zaś związane z ustawowymi ograniczeniami w zakresie limitów kwot, jakie mogą być wpłacone do dobrowolnych form oszczędzania w ramach III filaru.

6. WYPŁATY I WYPŁATY TRANSFEROWE

Zgodnie z ustawą o PPE, zgromadzone przez uczestnika na jego rachunku środki mogą podlegać wypłacie, wypłacie transferowej (do innego PPE lub na IKE) lub zwrotowi. Przesłanki do wycofania środków z programu, w każdym z wyżej wymienionych przypadków, są szczegółowo określone przepisami prawa.

Wypłata zgromadzonych oszczędności może nastąpić:

- na wniosek uczestnika po osiągnięciu przez niego 60 roku życia,
- po przedstawieniu przez niego decyzji o przyznaniu prawa do emerytury, po ukończeniu 55-ego roku życia,
- na wniosek osoby uprawnionej - w przypadku śmierci uczestnika,
- bez wniosku uczestnika w przypadku ukończenia przez niego 70 lat (o ile wcześniej nie wystąpił z wnioskiem o wypłatę środków).

W 2014 r. 11,1 tys. osób wypłaciło środki z rachunków prowadzonych w ramach pracowniczych programów emerytalnych. Łączna wartość wypłat wyniosła 354,2 mln zł, tj. o 95,3 mln zł więcej niż w 2013 r. Tym samym wartość wypłat zrealizowanych w 2014 r. wzrosła o 37% w porównaniu z rokiem 2013. Statystycznie osoba dokonująca wypłaty otrzymała 31,9 tys. zł, tj. o ponad 5 tys. zł więcej niż w 2013 roku.

**W 2014 r.
wartość wypłat
z PPE wyniosła
354,2 mln zł.**

Tabela 8: Wysokość wypłat oraz średnia wartość wypłaty przypadająca na 1 uczestnika

Forma PPE	Kwota wypłat (w tys. zł)		Średnia wypłata na uczestnika (w zł)	
	2013	2014	2013	2014
FI	125 633,6	187 159,2	29 021	32 991
PFE	44 549,9	60 126,3	33 221	38 444
ZU	88 718,1	106 949,3	21 644	27 550
Rynek PPE	258 901,6	354 234,9	26 502	31 859

Źródło: UKNF - dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE, obliczenia własne

Analogicznie jak w poprzednich latach, w 2014 r. nastąpił wzrost wartości środków wypłacanych z PPE, jak też dalsze zwiększanie się wartości średniej wypłaty, co jest naturalną konsekwencją uzyskiwania uprawnień do wypłaty coraz większej liczby osób objętej tym systemem oraz zwiększania się z upływem kolejnych lat oszczędzania stanu konta w PPE. Wzrost wartości wypłacanych z PPE środków dotyczył każdej z form: najwięcej, gdyż o blisko 62 mln zł wzrosła wartość wypłat w programach prowadzonych przez fundusze inwestycyjne, o 18,2 mln zł w programach prowadzonych przez zakłady ubezpieczeń oraz o 15,6 mln zł – w programach prowadzonych w formie pracowniczego funduszu emerytalnego.

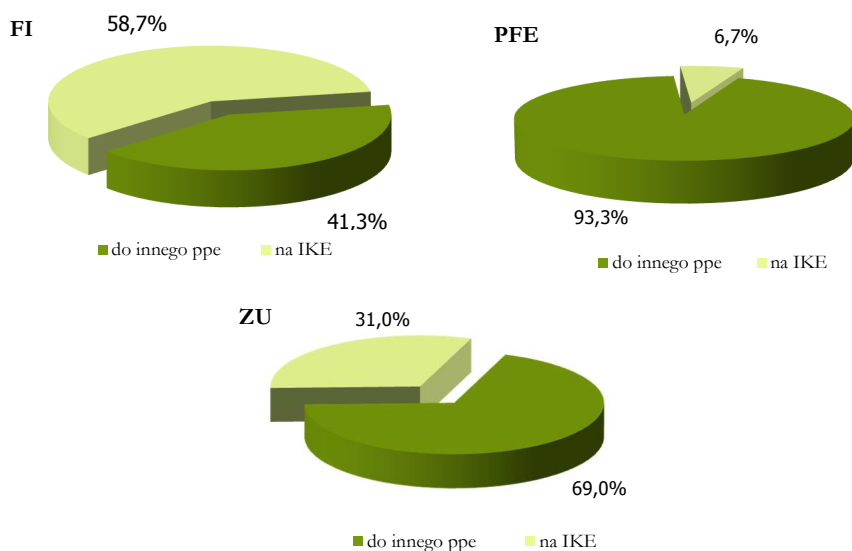
W PPE w formie pracowniczego funduszu emerytalnego istnieje możliwość wypłaty środków z programu w przypadku rozwiązania małżeństwa przez rozwód lub unieważnienia małżeństwa, albo umownego wyłączenia małżeńskiej wspólności majątkowej, w przypadku, gdy środki zgromadzone na rachunku członka pracowniczego funduszu były objęte małżeńską wspólnością majątkową. Z danych pozyskanych od instytucji finansowych zarządzających PPE wynika, że w 2014 r., podobnie jak rok wcześniej, z tego tytułu wypłacono środki aż 307 osobom na łączną rekordową kwotę 14.872,0 tys. zł (dla porównania w 2012 r. wypłaty tego rodzaju dotyczyły 17 osób i obejmowały kwotę 371,6 tys. zł). Dodatkowo, w 2014 roku także z programów prowadzonych w formie umowy z funduszem inwestycyjnym dokonano wypłat w związku z ustaniem małżeńskiej wspólności majątkowej. W tych programach 310 osób skorzystało z takiej możliwości, zaś łączna wartość środków, jakie wypłacono z systemu pracowniczych programów emerytalnych z tego tytułu wyniosła 13.288,8 tys. zł. Zatem łącznie, w 2014 r. blisko 28,2 mln zł z pracowniczych programów emerytalnych wypłacono małżonkom uczestników, którzy na skutek rozwiązania małżeństwa albo na skutek umownego wyłączenia małżeńskiej wspólności majątkowej uzyskali tytuł do tych środków.

Przepisy regulujące działalność pracowniczych programów emerytalnych umożliwiają przekazanie zgromadzonych przez uczestnika w PPE środków do programu prowadzonego przez innego pracodawcę lub też na indywidualne konto emerytalne. W omawianym okresie dokonano transferów zgromadzonych w programach środków na kwotę blisko 843 mln zł. W kwocie tej zawierają się jednak także transfery dokonane w związku przeorganizowaniem programów realizowanych przez pracodawców z Grupy PZU, dlatego też tej rekordowej wartości nie należy przypisywać nadmiernego znaczenia.

**W 2014 r.
wartość wypłat
transferowych
z PPE wyniosła
843 mln zł.**

Z podobnych względów, w 2014 roku odmiennie niż zazwyczaj kształtuje się struktura wypłat transferowych: w każdej z form zdecydowanie zwiększył się udział wypłat transferowych dokonywanych do innego programu, kosztem wypłat do systemu IKE. Podczas gdy w 2013 r. z każdego ze 100 zł przenoszonych z programu do nowej instytucji finansowej, 77 zł trafiało do podmiotów prowadzących IKE, zaś jedynie 23 zł pozostawało w systemie pracowniczych programów emerytalnych, w 2014 r. proporcje uległy odwróceniu – 75 zł pozostało w systemie PPE, 25 zł zostało przekazane na IKE.

Wykres 7: Struktura wypłat transferowych w 2014 r. w poszczególnych formach PPE

Źródło: UKNF - dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE, obliczenia własne

Tabela 9: Wartość wypłat transferowych do PPE prowadzonego przez innego pracodawcę

Forma PPE	Kwota wypłat transferowych dokonanych do innego PPE (w tys. zł)		Struktura (w %)	
	2013	2014	2013	2014
FI	16 355,0	74 122,3	29,6%	11,6%
PFE	678,9	403 647,3	1,2%	63,4%
ZU	38 226,8	159 378,5	69,2%	25,0%
Rynek PPE	55 260,7	637 148,1	100,0%	100,0%

Źródło: UKNF - dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE, obliczenia własne

Skalę sygnalizowanych już wcześniej zmian w strukturze PPE najlepiej obrazują dane dot. wypłat transferowych do innego programu, jakie miały miejsce w 2014 r. Ich łączna wartość w ciągu roku wyniosła ponad 11-krotnie więcej niż rok wcześniej i znacząco przekroczyła wartość 600 mln zł. Najistotniejsza część tych środków pomniejszyła aktywa pracowniczych funduszy emerytalnych (ponad 400 mln zł). Ponadto blisko 160 mln zł przeniesiono z formy ubezpieczeniowej. Kwoty te powiększyły aktywa PPE w formie umowy z funduszem inwestycyjnym.

**Transfer do PPE
wyniósł 637,1
mln zł.**

Wypłaty transferowe zrealizowane do innych podmiotów działających na rynku PPE dotyczyły 23,3 tys. osób (rok wcześniej 1,5 tys. osób), co oznacza, że średnia wypłata transferowa dokonywana pomiędzy pracowniczymi programami emerytalnymi na jednego uczestnika wyniosła około 27,3 tys. zł.

Z informacji uzyskanych od podmiotów zarządzających środkami w PPE wynika także, iż w 2014 r. uczestnicy pracowniczych programów emerytalnych przetransferowali 205,8 mln zł na indywidualne konta emerytalne. Wypłaty transferowe z PPE na IKE dotyczyły 8,8 tys. osób. Średnia wypłata transferowa środków z PPE na rachunek IKE w omawianym okresie wyniosła zatem 23,5 tys. zł i spadła na przestrzeni roku o 0,6 tys. zł.

**Transfer na IKE
wyniósł
205,8 mln zł.**

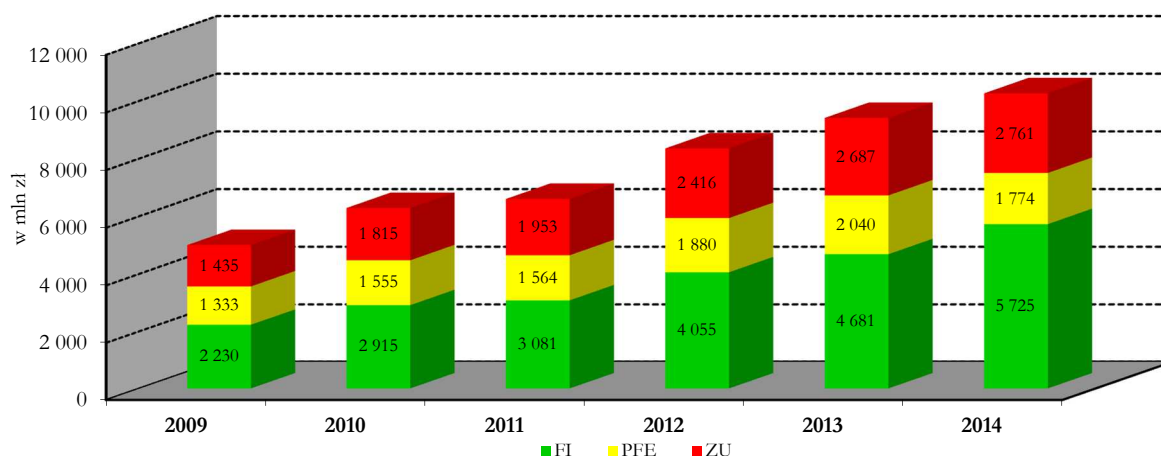
Tabela 10: Wypłaty transferowe na IKE

	2013	2014
Liczba wypłat transferowych	7 810	8 761
Wartość wypłat transferowych (w tys. zł)	188 372	205 769
Średnia wypłata transferowa na rachunek IKE (w tys. zł)	24,1	23,5

Źródło: UKNF - dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE, obliczenia własne

7. AKTYWA ZGROMADZONE W PPE

Wartość aktywów zgromadzonych w PPE na koniec 2014 r. wyniosła 10,2 mld zł, co oznacza wzrost o 9% w stosunku do 2013 r.

Wykres 8: Aktywa PPE zgromadzone w poszczególnych instytucjach finansowych w latach 2009-2014 (według stanu na koniec danego roku)

Źródło: UKNF - dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE, obliczenia własne

Przyrost wartości aktywów w 2014 roku dotyczył dwóch form, w jakich mogą być realizowane programy, przy czym najwyższy był w PPE realizowanych przez fundusze inwestycyjne, w których w ostatnim roku aktywa wzrosły o ponad 1,0 mld zł. Aktywa programów w formie ubezpieczeniowej pozostały na poziomie zbliżonym do wartości odnotowanych na koniec 2013 r. (wzrost o niespełna 3%), natomiast aktywa PPE zgromadzone w pracowniczych funduszach emerytalnych obniżyły się o 13%, co było wynikiem rozpoczęcia procesu likwidacji jednego z funduszy i przeniesienia zgromadzonych w nim środków do innych instytucji emerytalnych.

Obraz rynku w 2014 roku, zwłaszcza w przekroju instytucjonalnym, został nieco zniekształcony przez istotne zmiany i przesunięcia aktywów i uczestników pomiędzy formami, stąd trudno o jednoznaczne wnioski w tym zakresie. Niemniej jednak, biorąc pod uwagę wskaźniki dla całego rynku, trzeba zauważyć, że miniony rok nie był tak korzystny, jak choćby 2012 pod względem dynamiki wzrostu aktywów (przyrost o blisko 27%), ani nawet porównywalny do roku 2013, kiedy wartość aktywów wzrosła o prawie 13%. W roku 2014 aktywa przyrosły co prawda o 0,85 mld zł (tj. o 9%), jednak wzrost ich wartości nie był nawet równy sumie odprowadzonych do programów w tym roku składek (1,2 mld zł). Roczne wpływy netto do PPE, wyznaczone jako odprowadzone w 2014 roku składki i wpłaty transferowe do PPE skorygowane o kwoty zrealizowanych przez uczestników wypłat i wypłat transferowych poza PPE wyniosły 737 mln zł. Kwota pozostała z 852 mln zł rocznego przyrostu aktywów, po uwzględnieniu wpływów netto do PPE odnotowanych w 2014 roku, wynosi zaledwie 115 mln zł i jest znacząco niższa np. od ponad 1 mld zł zysku zrealizowanego na inwestycjach dokonywanych przez zarządzających środkami w 2012 r. (w 2013 r. wielkość ta wynosiła 325 mln zł).

Największy udział w rynku PPE mierzony wartością zgromadzonych aktywów w 2014 r. miały – podobnie jak w latach ubiegłych – fundusze inwestycyjne. Na koniec 2014 r. wartość zgromadzonych oszczędności emerytalnych w tych instytucjach wynosiła 5 725 mln zł, co stanowiło ponad połowę całkowitej kwoty środków zgromadzonych w PPE.

Ponad połowa środków zgromadzonych w PPE zarządzana jest przez fundusze inwestycyjne.

8. PRZEPŁYW ŚRODKÓW NA RACHUNKACH UCZESTNIKÓW PPE W 2014 R.

1) wypływ środków z PPE:

- w 2014 r. z PPE dokonano wypłat na łączną kwotę 354,2 mln zł, tj. o 95,3 mln zł więcej niż w 2013 r. Wypłaty te dotyczyły 11,1 tys. uczestników PPE (w 2013 r. wypłaty zrealizowało 9,8 tys. uczestników). Przeciętna wartość wypłaty w 2014 r. wyniosła 31,9 tys. zł (w 2013 r. 26,5 tys. zł),
- w omawianym okresie 32,1 tys. uczestników dokonało wypłat transferowych środków zgromadzonych w PPE, na łączną kwotę 842,9 mln zł, z czego prawie 76% wartości wypłat stanowiły wypłaty transferowe dokonywane w ramach systemu PPE. Zarówno kwota środków będących przedmiotem wypłat transferowych, jak i liczba osób realizujących wypłaty transferowe w 2014 r. była incydentalna (o czym już wspomiano kilkakrotnie) i nieporównywalna z wielkościami odnotowanymi we wcześniejszych okresach,

2) wpływ nowych środków do PPE:

- wpływy z tytułu składek podstawowych wyniosły w 2014 r. 1.172,7 mln zł, co oznacza, że na PPE pracodawcy wpłacili o 4,5% więcej środków niż w roku poprzednim,
- wpływy z tytułu składek dodatkowych wyniosły 36,3 mln zł, co oznacza, że uczestnicy PPE zasilili swoje rachunki kwotą o 13,7% wyższą niż w roku poprzednim,

3) wpływy netto, czyli wpływy nowych środków pomniejszone o wypływy kwot z PPE, wyniosły dla rynku 736,9 mln zł. W poszczególnych formach odnotowano następujące wpływy netto:

- w funduszach inwestycyjnych 492,6 mln zł,
- w zakładach ubezpieczeń 172,8 mln zł,
- w pracowniczych funduszach emerytalnych 71,5 mln zł.

9. ZMIANY ILOŚCIOWE I JAKOŚCIOWE W PPE

W 2014 roku, po dwóch latach odznaczających się wysoką liczbą wykreśleń programów z rejestru, w sposób istotny zmniejszyła się liczba zlikwidowanych programów. Pomimo, iż ogółem w ostatnim roku ubyło 6 PPE, bowiem na 29 nowych wpisów programów do rejestru przypadło 35 wykreśleń, stosunek ten jest bardziej korzystny niż w roku 2012 i 2013, kiedy tzw. ujemny przyrost liczby PPE wynosił odpowiednio 22 i 24 programy. Wzorem ubiegłorocznych publikacji, poniżej znajduje się pogłębiona analiza i komentarz pozwalający właściwie ocenić to zjawisko.

Przyczyny likwidacji programów

Ogółem w 2014 roku z rejestru pracowniczych programów emerytalnych wykreślono **35 programów**. Szczegółowe zestawienie danych dotyczących likwidacji programów zamieszczono poniżej.

Tabela 14: PPE wykreślone w 2014 r.

Przyczyna likwidacji	Forma PPE			Ogółem
	FI	PFE	ZU	
Przyczyny określone w art. 7 ustawy o ppe (przekształcenia własnościowe i zmiany organizacyjne dot. pracodawców)	4	-	3	7
Upadłość pracodawcy (art. 40 ust. 2 pkt 1) ustawy o ppe)	-	-	1	1
Likwidacja pracodawcy (art. 40 ust. 2 pkt 1) ustawy o ppe)	1	-	1	2
Zawarcie przez pracodawcę porozumienia w sprawie rozwiązania umowy zakładowej z reprezentacją pracowników (art. 40 ust. 2 pkt 3) ustawy o ppe)	4	1	15	20
Podjęcie przez pracodawcę jednostronnej decyzji o rozwiązaniu umowy zakładowej (art. 40 ust. 2 pkt 4) ustawy o ppe)	-	-	1	1
Spadek wartości środków zgromadzonych w programie poniżej kwoty ustalonej w umowie zakładowej (art. 40 ust. 2 pkt 2) ustawy o ppe)	-	-	1	1
Przyczyny określone w art. 40 ust. 3 ustawy o ppe (u pracodawcy będącego osobą fizyczną, współnika spółki cywilnej, jawnej, partnerskiej, komandytowej i komandytowo-akcyjnej brak pracowników będących uczestnikami programu)	-	-	1	1
Adnotacje o wykreśleniu programu (wykreślenie z urzędu)	-	-	2	2
Ogółem :	9	1	25	35

Źródło: UKNF, dane z rejestru pracowniczych programów emerytalnych

Z perspektywy rozwoju rynku pracowniczych programów emerytalnych, przyczyny likwidacji pracowniczych programów emerytalnych można podzielić na dwie grupy: szeroko rozumiane przyczyny ekonomiczne oraz powody „techniczne”. Pierwsza grupa obejmuje likwidacje prowadzone w związku likwidacją lub upadłością pracodawcy, trudną sytuacją finansową i niemożnością dalszego finansowania składek lub podjęcia decyzji o zakończeniu programu. W zdecydowanej większości tych przypadków, po zakończeniu procesu likwidacji następuje wycofanie środków z systemu PPE i odpływ osób, które uczestniczyły w programach. To właśnie tego rodzaju likwidacje mają wpływ na obniżenie wskaźników uczestnictwa i wartości zgromadzonych w programach aktywów.

Zupełnie inaczej należy natomiast interpretować wykreślenia programów dokonywane z tzw. przyczyn technicznych. Do tej grupy organ nadzoru zalicza zdarzenia, które formalnie wiążą się

z koniecznością przeprowadzenia likwidacji programu, jednakże likwidacja ta nie prowadzi bezpośrednio do trwałej utraty uczestników i środków zgromadzonych w programie.

Podstawową okolicznością, która prowadzi do formalnej likwidacji pracowniczego programu emerytalnego, lecz nie powoduje realnego odpływu uczestników z systemu PPE są zmiany organizacyjne oraz przekształcenia własnościowe, jakie dotyczą pracodawców prowadzących programy (fuzje i przejęcia, likwidacja lub wydzielenie oddziałów posiadających status pracodawców etc.). Ich efektem częstokroć jest przejściowe realizowanie przez podmiot przejmujący, dwu lub więcej programów. Przepisy ustawy o pracowniczych programach emerytalnych wymagają, aby pracodawca znajdujący się w takiej sytuacji, w maksymalnym terminie 3 lat licząc od dnia przejęcia innego pracodawcy realizującego program, dokonał ujednoczenia prowadzonych programów. W konsekwencji programy prowadzone przez przejętych bądź zlikwidowanych (w przypadku oddziałów) pracodawców, ulegają wykreśleniu z rejestru PPE. Pracownicy tych pracodawców nadal są objęci pracowniczym programem emerytalnym, z tym jednakże zastrzeżeniem, że jest on prowadzony przez następcę prawnego dotychczasowego pracodawcy. W 2014 roku programów zlikwidowanych z przyczyn, **o których mowa w art. 7 ustawy o ppe było 7.**

Innym powodem, skutkującym koniecznością wykreślenia pracowniczego programu emerytalnego z rejestru, jest stwierdzenie, iż w programie prowadzonym przez określoną kategorię pracodawców (osobę fizyczną prowadzącą działalność gospodarczą, spółkę cywilną, spółkę jawną, spółkę partnerską, spółkę komandytowo-akcyjną i komandytową) nie uczestniczy żaden pracownik. Pracodawcy realizujący tego typu programy, zobowiązani są do zakończenia bytu prawnego takiego nieaktywnego programu. W 2014 r. miało miejsce wykreślenie **1 programu** z tego rodzaju przyczyn. Analogicznie, jeżeli w programie pozostają środki nielicznych pracowników, pracodawca ma prawo do zamknięcia przedsięwzięcia, które przestało spełniać swe ustawowe założenia. Takie możliwości stwarza przesłanka likwidacji programu określona w art. 40 ust. 2 pkt 2) ustawy o ppe. W tym trybie w 2014 r. został zlikwidowany **1 program**. Należy jednakże podkreślić, iż program, w którym nie uczestniczą już pracownicy, jak też nie są odprowadzane składki, pomimo iż nadal figuruje w rejestrze, nie pełni już swojej podstawowej funkcji (zabezpieczenie emerytalne dla pracowników), dlatego jego wykreślenie należy rozpatrywać tylko w kategoriach statystycznych, nie przeceniając znaczenia tego typu zdarzeń dla oceny rozwoju rynku PPE.

Podobnie należy interpretować skutki wykreślenia programów dokonywanych przez organ nadzoru w trybie niewnioskowym (z urzędu). Organ nadzoru ma możliwość zastosowania tego trybu, gdy stwierdzi, iż zostało zakończone postępowanie likwidacyjne lub upadłościowe pracodawcy prowadzącego pracowniczemu program emerytalny, a podmiot obowiązany do złożenia wniosku o wydanie decyzji o wykreśleniu programu z rejestru nie złożył takiego wniosku (art. 41a ust. 1 pkt 1 ustawy o ppe). W 2014 roku powyższy tryb zastosowano w przypadku **2 programów**. Podobnie jak w przypadkach opisanych powyżej, także te programy były programami nieaktywnymi, a więc ich wykreślenie nie łączyło się ze znaczącą utratą uczestników czy spadkiem aktywów.

Podsumowując, z ogólnej liczby 35 przeprowadzonych w 2014 roku likwidacji pracowniczych programów emerytalnych, 11 miało przyczyny pozaekonomiczne. Pozostałe 24 wykreślenia spowodowane były przyczynami finansowymi leżącymi po stronie pracodawców: niemożnością dalszego opłacania składek, upadłością, ale też i wspólną decyzją pracodawcy i reprezentacji pracowników o zakończeniu bytu programu. W dalszym ciągu najczęstszym powodem zamykania programów było zawarcie przez pracodawcę z pracownikami porozumienia o likwidacji pracowniczego programu emerytalnego. W 2014 r. 20 podmiotów wykreśliło swoje programy z tego powodu, i choć było to niemal dwukrotnie mniej niż w 2013 roku, kiedy tego rodzaju wykreśleń było 36, to jednak liczba ta jest nadal wysoka.

Należy podkreślić, iż pracodawca składając wniosek o wykreślenie programu z rejestru w związku z zawarciem porozumienia o likwidacji, nie wskazuje powodów, dla których porozumienie zostało zawarte. Stąd organ nadzoru nie posiada informacji, które umożliwiłyby analizę przyczyn zawierania tego rodzaju porozumień. Nie można jednak wykluczyć, iż nie we wszystkich przypadkach odnotowanych w 2014 r. zawarcie porozumienia było uzasadnione sytuacją finansową przedsiębiorstwa. Decyzja reprezentacji pracowników o rozwiązaniu umowy

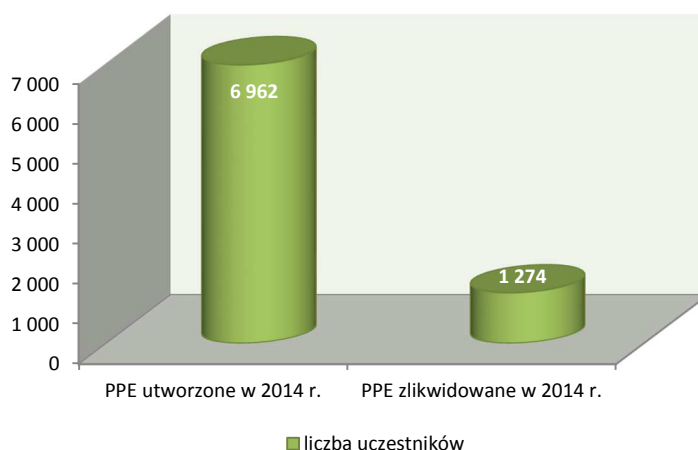
zakładowej może być także np. skutkiem negocjacji związanych ze zmianą wysokości wynagrodzeń w przedsiębiorstwie, kosztem prowadzenia na rzecz pracowników programu. Stąd utrzymująca się w 2014 roku wysoka liczba likwidacji dokonywanych w związku z zawieraniem porozumień pomiędzy pracodawcą i pracownikami może być sygnałem wycofywania się niektórych pracodawców z systemu PPE.

Skutki zmian ilościowych na rynku PPE

Oceniając skutki dokonanych w 2014 r. likwidacji programów w kontekście rozwoju rynku pracowniczych programów emerytalnych, należy zestawzić przedstawione powyżej dane z liczbą programów utworzonych w ubiegłym roku (29 PPE). Takie zestawienie wskazuje na wystąpienie tzw. ujemnego przyrostu liczby programów w ciągu roku, tj. zmniejszenia się *per saldo* ich liczby o 6 PPE. Powyższe mogłoby świadczyć o występowaniu niekorzystnych zjawisk wpływających na rozwój tego segmentu zabezpieczenia emerytalnego.

Gdy jednak dokonuje się wielopłaszczyznowej analizy tych skutków, uwzględniając inne czynniki, takie jak zmiana liczby uczestników programów, zmiana wartości środków zgromadzonych na kontach uczestników tego systemu, wnioski są odmienne. Pomimo nominalnego spadku liczby programów, w 2014 roku wzrosła liczba osób objętych tą formą zabezpieczenia na starość, istotnie wzrosła przeciętna wartość rachunku statystycznego uczestnika PPE i wartość zgromadzonych w tym systemie środków.

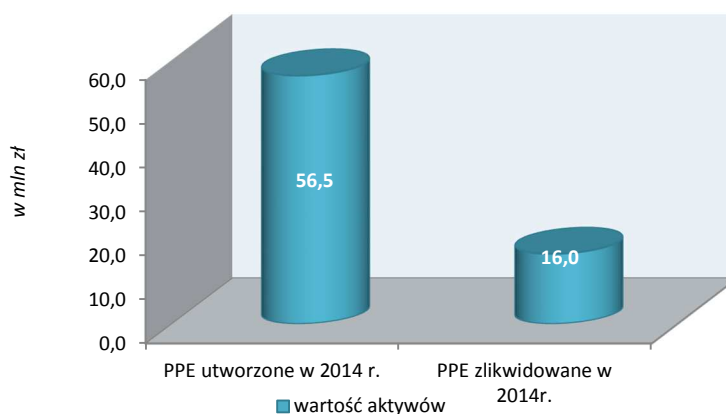
Wykres 9: Liczba uczestników w programach utworzonych i zlikwidowanych w 2014 roku (wg stanu na 31.12.2014 r.)

Źródło: UKNF; dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE; obliczenia własne

Z pozyskanych przez UKNF danych wynika, iż w 29 programach utworzonych w 2014 roku do dnia 31 grudnia 2014 r. przyjęto 20.134 pracowników. Jednakże, w liczbie tej uwzględnione zostały także osoby będący formalnie uczestnikami nowo zarejestrowanych ppe, które wcześniej uczestniczyły w programach prowadzonych przez pracodawców z Grupy PZU. Po skorygowaniu danych o te osoby, liczba nowych uczestników programów zarejestrowanych w 2014 r. wynosi blisko 7 tys. Jednocześnie szacowany ubytek uczestników wynikający z likwidacji programów w 2014 r. wyniósł niespełna 1,3 tys. osób (uwzględniono tu osoby dokonujące w 2014 roku wypłat transferowych na IKE oraz osoby, które posiadały jeszcze środki w zlikwidowanych programach według stanu na 31.12.2014 r.). Po skompensowaniu tych wielkości, przyrost uczestnictwa netto, uwzględniając tylko programy wpisane i wykreślone w 2014 roku to **5.688 osób**.

Wykres 10: Wartość aktywów w programach utworzonych i zlikwidowanych w 2014 roku (wg stanu na 31.12.2014 r.)

Źródło: UKNF - dane pozyskane od podmiotów zarządzających środkami w PPE; obliczenia własne

Podobne zależności można zaobserwować, porównując wartość aktywów zgromadzonych w programach zarejestrowanych w 2014 r. (częstokroć są to kwoty odprowadzone jedynie za kilka miesięcy, bowiem rejestracja programów dokonywana była na przestrzeni całego roku) z kwotami wypłaconymi tytułem wypłat transferowych na IKE z programów zlikwidowanych w 2014 r. i środkami, które jeszcze w tych programach pozostały. Na rachunkach uczestników PPE utworzonych w 2014 r. (po odjęciu środków przetransferowanych do dwóch programów tworzonych przez spółki Grupy PZU), według stanu na 31.12.2014 r., zaewidencjonowanych było 56,5 mln zł, przy łącznej kwocie środków zgromadzonych w programach zlikwidowanych w 2014 r. wynoszącej 16,0 mln zł. Zatem już po kilku miesiącach funkcjonowania, nowe PPE zarządzały aktywami 3,5-krotnie większymi, aniżeli te, które zostały wniesione przez kilka lat działalności do programów wykreślonych w 2014 roku.

Powyższe zestawienia wskazują jednoznacznie, iż pomimo spadku nominalnej liczby programów w analizowanym okresie, nastąpił wzrost uczestnictwa netto i aktywów zgromadzonych w programach. Co więcej, w 2014 roku zostało założonych kilka programów, których skala jest wielokrotnie większa od zasięgu programów, które uległy likwidacji. Znaczenie tych kilku programów dla globalnego rynku PPE w długim okresie będzie z pewnością o wiele istotniejsze, niż kilkudziesięciu programów wykreślonych w 2014 r., spośród których znaczna część od lat była nieaktywna.

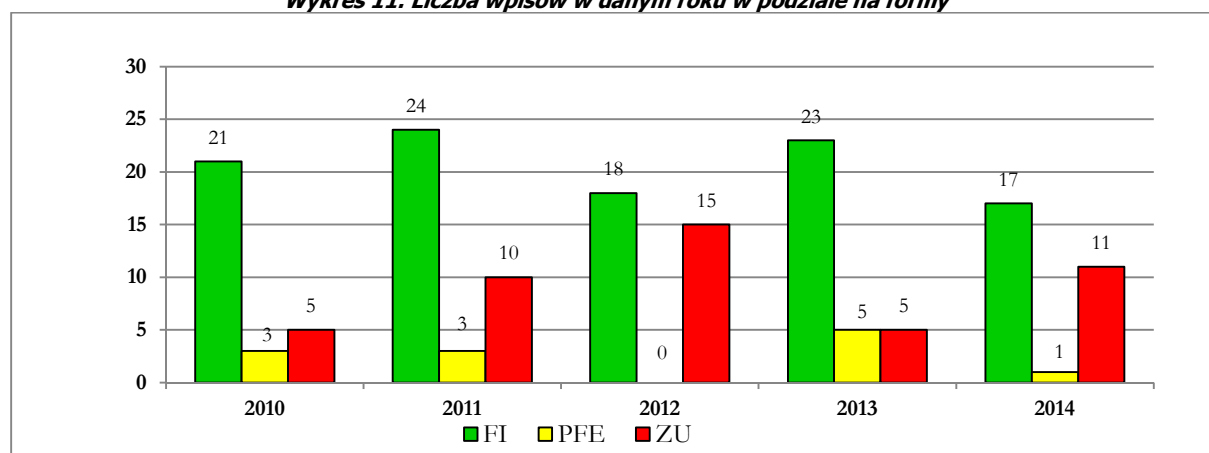
10. PROGRAMY UTWORZONE W 2014 ROKU

W poprzednim rozdziale przeprowadzono analizę przyczyn i skutków dokonanych w 2014 r. likwidacji programów. Dla dopełnienia obrazu zmian zachodzących na tym rynku warto nieco miejsca poświęcić także wpisom do rejestru i podmiotom zakładającym pracownicze programy emerytalne w 2014 r.

Zmiany ilościowe

W 2014 r. utworzono 29 pracowniczych programów emerytalnych. W ostatnich latach liczba zakładanych programów ustabilizowała się na wielkości około 30 programów rocznie, a ostatni rok nie był pod tym względem wyjątkowy. Największy odsetek zakładanych PPE stanowią programy, w których składki są zarządzane przez fundusze inwestycyjne. Zazwyczaj tego typu programów powstaje około 20, co potwierdziły dane z 2014 roku, kiedy założono 17 programów obsługiwanych przez fundusze inwestycyjne. Drugą najczęściej wybieraną formą są programy ubezpieczeniowe, które w ostatnim roku nieco odzyskały popularność – w 2013 r. utworzono tylko 5 takich programów, zaś w 2014 - 11. Ponadto w 2014 r. powstał 1 program, w którym składkami zarządza pracowniczy fundusz emerytalny.

Wykres 11. Liczba wpisów w danym roku w podziale na formy

Źródło: UKNF - dane z rejestru PPE; obliczenia własne

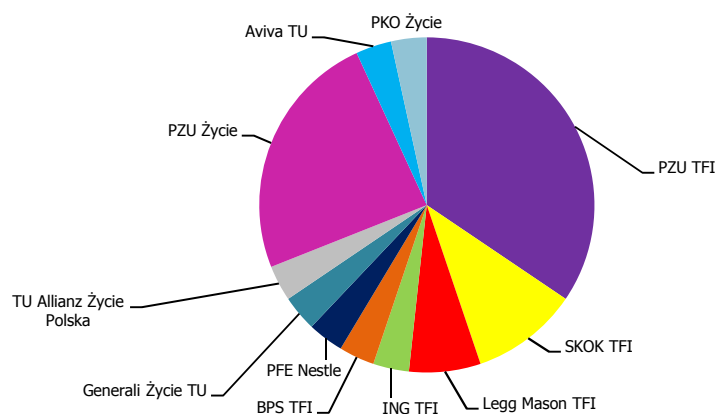
W ostatnich latach następuje stały wzrost zainteresowania produktem oferowanym przez fundusze inwestycyjne jako formą PPE. Powyższe ma zapewne po części związek ze wzrostem popularności funduszy inwestycyjnych w Polsce i ich znaczenia na rynku finansowym. Z kolei formę ubezpieczeniową, której popularność zapewniły przede wszystkim funkcjonujące w zakładach pracy grupowe ubezpieczenia na życie, które w latach 2004-2005 były masowo przekształcane w PPE, w ostatnich latach cechuje mniejsza aktywność na rynku PPE. Jeżeli wziąć pod uwagę udział każdej z tych form w ogólnej liczbie PPE w roku 2005 (po zakończeniu procesu przekształcania ubezpieczeń grupowych w pracownicze programy emerytalne) oraz na koniec 2014 roku okaże się, iż na przestrzeni niespełna 10 lat udział programów w formie ubezpieczeniowej spadł z 78,3% do 66,0% (12,3 pkt. proc.), a jednocześnie o zbliżoną wartość (11,5 pkt. proc.) wzrósł udział PPE z funduszem inwestycyjnym – z 18,9% do 30,4%. Za spadek udziału programów ubezpieczeniowych w ogólnej liczbie PPE odpowiada nie tylko mniejsza liczba rejestracji, ale również znaczna liczba wykreśleń dotyczących programów prowadzonych właśnie w tej formie. Wydaje się, iż powyższe może mieć związek z zamykaniem programów przez niektórych pracodawców, którzy wcześniej dokonali przekształcania ubezpieczenia grupowego w pracowniczy program emerytalny, jeżeli program ten – w jakimś zakresie - nie spełnił oczekiwań pracodawcy i pracowników.

Instytucje finansowe

W programach zarejestrowanych w 2014 r. składki będą odprowadzane do jednego z 11 podmiotów, które zostały wybrane jako instytucje zarządzające w tych programach. Wśród nich jest 5 towarzystw funduszy inwestycyjnych, 5 zakładów ubezpieczeń na życie oraz jeden pracowniczy fundusz emerytalny. W zdecydowanej większości są to podmioty aktywne na rynku PPE także w poprzednich latach, które corocznie stają się instytucjami zarządzającymi w co najmniej kilku nowych programach, jednakże na uwagę zasługuje pojawienie się nowego towarzystwa funduszy inwestycyjnych (BPS TFI S.A.), które – jak na razie – utworzyło program dla swoich pracowników oraz dla banku powiązanego kapitałowo z tym towarzystwem.

W 2014 r. podmioty zakładające programy najczęściej wybierały Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych PZU SA lub PZU Życie SA do roli zarządzającego środkami w ich programach (odpowiednio: 10 i 7 rejestracji). W przypadku pozostałych instytucji zarejestrowano od 1 do 3 programów z tymi instytucjami w roli zarządzających.

Wykres 12. Struktura utworzonych w 2014 roku PPE według instytucji finansowej

Źródło: UKNF - dane z rejestru PPE; obliczenia własne

Pracodawcy zakładający PPE

W 2014 r. największą grupę pracodawców tworzących programy stanowiły podmioty zorganizowane w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością – 19 PPE oraz spółki akcyjnej – 8 PPE. Ponadto jeden program został utworzony przez osobę fizyczną prowadzącą działalność gospodarczą oraz jeden przez oddział spółki akcyjnej.

Istotną grupę podmiotów składających wnioski o wpis programów do rejestru stanowią zazwyczaj podmioty działające na szeroko rozumianym rynku finansowym. Nie inaczej było w 2014 r., kiedy programy utworzyły Bank Polskiej Spółdzielczości S.A., ING Commercial Finance Polska S.A., Partner Finanse Sp. z o.o., PTE PZU S.A. oraz PZU S.A., PZU Centrum Operacji S.A. (obydwa podmioty posiadały już programy wcześniej).

Drugą znaczącą grupę pracodawców zakładających PPE stanowiły w 2014 r. podmioty z sektora surowcowego wraz z obsługującymi je podmiotami: PKN Orlen S.A., PGNiG Obrót Detaliczny Sp. z o.o., MegaSerwis Sp. z o.o., Orlen Centrum Usług Korporacyjnych Sp. z o.o., Eko-Surowce Sp. z o.o., El PAK Serwis Sp. z o.o.

Struktura terytorialna

Siedzibą co czwartego pracodawcy, który w 2014 r. utworzył program była Warszawa. Ogółem pracodawcy z województwa mazowieckiego utworzyli w 2014 r. 11 programów. Po 3 programy powstały w województwie pomorskim, śląskim i wielkopolskim, 4 zaś w dolnośląskim. Są to województwa, których udział jest także najwyższy w ogólnej liczbie wszystkich funkcjonujących

programów (w 2014 r. 83% programów zostało utworzonych w tych 5 województwach, natomiast łączny udział tych województw w ogólnej liczbie programów wynosi 62%).

Tabela 15: Pracodawcy, którzy utworzyli PPE w 2014 roku w podziale na województwa

Województwo	Liczba utworzonych PPE w danym województwie
dolnośląskie	4
kujawsko-pomorskie	-
lubelskie	1
lubuskie	-
łódzkie	1
małopolskie	1
mazowieckie	11
opolskie	-
podkarpackie	1
podlaskie	-
pomorskie	3
śląskie	3
świętokrzyskie	-
warmińsko-mazurskie	-
wielkopolskie	3
zachodniopomorskie	1

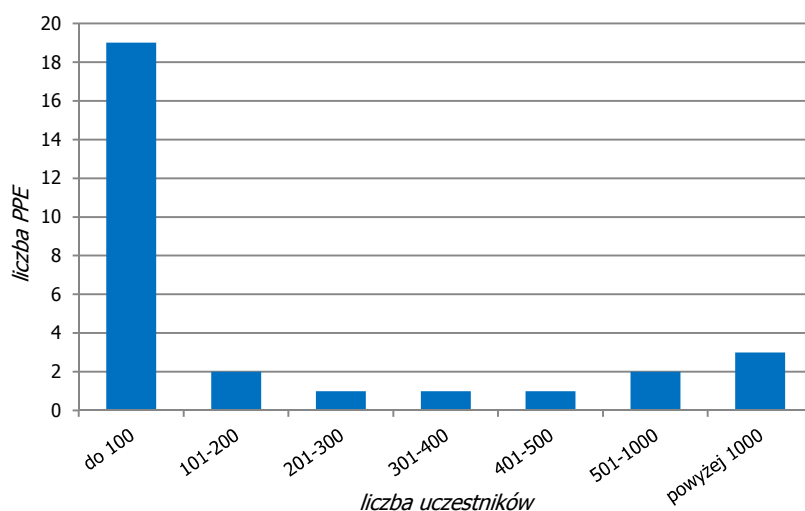
Źródło: UKNF - dane z rejestru PPE; obliczenia własne

Uczestnicy

Jeżeli wziąć pod uwagę liczbę pracowników, którzy po rejestracji programu przystąpili do niego, największymi podmiotami, które w 2014 r. dokonały rejestracji programu były: PGNiG Obrót Detaliczny Sp. z o.o. i Polski Koncern Naftowy ORLEN S.A. (ponownie pominięto tu programy pracodawców z Grupy PZU). W tych dwóch programach według stanu na dzień 31.12.2014 r. uczestniczyło łącznie 4,6 tys. osób. Natomiast do pozostałych 27 PPE zarejestrowanych w 2014 roku do dnia 31.12.2014 r. przystąpiło łącznie 2,4 tys. osób.

Najczęściej, bo aż w 19 przypadkach do programu założonego w ostatnim roku przystąpiło nie więcej niż 100 osób. Należy jednak mieć na względzie, że część podmiotów dokonała rejestracji w ostatnich miesiącach roku i w tych programach proces przyjmowania pracowników do PPE bądź to nie rozpoczął się do końca grudnia 2014 r., kiedy gromadzone były niniejsze dane, bądź też nie uległ jeszcze zakończeniu.

Poniżej przedstawiono szczegółowe zestawienie, obrazujące liczbę programów utworzonych w 2014 roku w podziale według wielkości programów mierzonej ilością uczestników.

Wykres 13. Liczba uczestników w PPE utworzonych w 2014 roku

Źródło: UKNF - dane z rejestru PPE; obliczenia własne

Składki podstawowe

Pracodawcy zakładający pracownicze programy emerytalne w 2014 r., w porównaniu z 2013 r. częściej korzystali z możliwości kwotowego określenia wysokości składki. Na taką formułę składki zdecydowało się 9 z 29 pracodawców (rok wcześniej tylko 4 przy 33 rejestracjach). Może to świadczyć o tym, że przedsiębiorcy dysponują ograniczonymi środkami na tego rodzaju cel, a kwotowy limit składki pozwala precyzyjniej oszacować zobowiązania z tytułu PPE. Z kolei w przypadku składek oznaczonych procentowo wzrosła - w porównaniu z 2013 rokiem - liczba programów, w których składka została ustalona na wyższym od średniego poziomie. Podczas, gdy w 2013 roku w 11 programach składka nie była wyższa niż 3%, obecnie takie programy są tylko 3, natomiast w 17 PPE składka jest równa bądź wyższa niż 3% wynagrodzenia uczestnika.

Tabela 16: Składka podstawowa w programach utworzonych w 2014 roku

Wysokość składki podstawowej z umowy emerytalnej	Sposób naliczania składki	Liczba PPE
poniżej 1%	procentowo	-
1%-1,99%	procentowo, ppe posiada ograniczenie kwotowe (250 zł)	1
2%-2,99%	procentowo	2
3%-3,99%	procentowo, 1 ppe posiada ograniczenie kwotowe (300 zł)	6
4%-4,99%	procentowo	2
5%-5,99%	procentowo	3
6%-6,99%	procentowo	-
7,00%	procentowo	6

1-99 zł	kwotowo	1
100 zł-200 zł	kwotowo	7
200 zł-300 zł	kwotowo	1
Ogółem PPE		29

Źródło: UKNF - dane z rejestru PPE; obliczenia własne

11. KONKLUZJE

Rok 2014 był kolejnym okresem, w którym kwestie emerytalne były obecne w debacie publicznej. Częściowe zdekomponowanie trójfilarowej konstrukcji systemu emerytalnego dokonane za sprawą przesunięcia części zgromadzonych w II filarze środków do instytucji I filara, przededefiniowanie roli otwartych funduszy emerytalnych, które utraciły status obowiązkowego elementu zabezpieczenia społecznego oraz coraz większa świadomość nadchodzących zmian w strukturze demograficznej naszego społeczeństwa sprawiły, iż kwestia dodatkowego ubezpieczenia emerytalnego zyskała na znaczeniu. W przestrzeni publicznej dyskusje dotyczące otwartych funduszy emerytalnych, z racji dokonanych już zmian, mogły ustąpić miejsca rozważaniom na temat ożywienia systemu III filara, który od kilku lat znajduje się w fazie stagnacji.

Pod patronatem i na zlecenie Prezydenta RP powstał przygotowany przez Towarzystwo Ekonomistów Polskich raport poświęcony dodatkowemu systemowi emerytalnemu w Polsce, w którym oprócz diagnozy bieżącej i przyszłej sytuacji rynku emerytalnego znalazły się również propozycje zmian w systemie, które miałyby dać nowy impuls do samodzielnego oszczędzania na emeryturę. W raporcie tym, obok rekomendacji odnoszących się do instytucji oszczędzania indywidualnego (m.in. postulujące wprowadzenie degresywnych odpisów podatkowych albo dopłat budżetowych do indywidualnych planów emerytalnych), zawarto także propozycje obejmujące instytucje oszczędzania grupowego, czyli pracownicze programy emerytalne. Ekonomiści TEP zaakcentowali konieczność zwiększenia powszechności tej formy oszczędzania, poprzez wprowadzenie obowiązku tworzenia przez pracodawców (w określonych warunkach) takich programów, a następnie uczestnictwa w nich pracowników zatrudnionych u tych pracodawców, którzy program udostępniają. Obecnie system opiera się na pełnej dobrowolności – pracodawca nie ma obowiązku utworzenia PPE, zaś uczestnik przystępuje do niego, o ile wyrazi taką wolę. Aby zmniejszyć obciążenia firm związane z wprowadzeniem takiego systemu, w raporcie zaproponowano sfinansowanie składek emerytalnych częściowo ze środków odprowadzanych w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

Podniesiona tutaj kwestia zapewnienia powszechności uczestnictwa w dodatkowym zabezpieczeniu emerytalnym ma niewątpliwie fundamentalne znaczenie nie tylko dla wysokości naszych przyszłych emerytur, ale także dla jakości i bezpieczeństwa całego systemu emerytalnego, który wskutek zmian demograficznych, może okazać się w przyszłości nieefektywny, a nawet niewypłacalny. Dane zaprezentowane w niniejszym opracowaniu, obrazujące bieżący stan najważniejszego z punktu widzenia zgromadzonych oszczędności elementu systemu III filara pokazują zaś jednoznacznie, że tempo rozwoju pracowniczych programów emerytalnych oraz udział beneficjentów tego systemu w ogólnej liczbie ubezpieczonych, nie są satysfakcjonujące. Obecnie (stan na 31 grudnia 2014 r.) w III filarze, obejmującym system indywidualnych kont emerytalnych, indywidualnych kont zabezpieczenia emerytalnego oraz pracowniczych programów emerytalnych zgromadzono łącznie 15,6 mld zł, z czego 2/3 środków w PPE, niespełna 1/3 na kontach IKE, natomiast w systemie IKZE znajduje się zaledwie 2% oszczędności trójfilarowych. Z kolei liczba osób posiadających jakiegokolwiek oszczędności w III filarze wynosi 1,7 mln, jednakże w każdej z ww. instytucji emerytalnych środki są systematycznie wnoszone jedynie na konta części uczestników. W 2014 r. wpłatami zasilono jedynie co trzecie indywidualne konto emerytalne i zaledwie co szóste indywidualne konto zabezpieczenia emerytalnego. Oznacza to, że z ogólnej liczby 1,3 mln oszczędzających w ramach IKE i IKZE (tyle osób miało otwarte konta w ramach tych systemów w dniu 31 grudnia 2014 r.), tylko 350,7 tys. osób dokonało w 2014 r. jakichkolwiek wpłat na konta emerytalne. Natomiast w pracowniczych programach emerytalnych, z ogólnej liczby 381 tys. uczestników (według stanu na 31.12.2014 r.), 58,8 tys. osób, tj. 15% wszystkich uczestników PPE stanowili uczestnicy bierni, czyli tacy, którzy byli w przeszłości uczestnikami programu i pomimo, że pozostawili środki w PPE, składki na ich rzecz nie są już odprowadzane. Z powyższego wynika, że w 2014 r. wpłaty emerytalne w ramach III filara poczynione zostały na konta niespełna 700 tys. osób. Jeżeli uwzględnić, iż w Polsce, według danych GUS, liczba osób pracujących na koniec IV kwartału 2014 r. wynosiła 16,018 mln osób, wielkości te wydają się wysoce niezadawalające (zaledwie co 25-ta osoba pracująca w ostatnim roku poczyniła jakiegokolwiek dodatkowe wpłaty na poczet przyszłej emerytury).

Wśród 700 tys. oszczędzających w ramach III filara w 2014 r., połowę stanowili uczestnicy PPE. Sytuacja na rynku pracowniczych programów emerytalnych w ostatnich latach wydaje się być ustabilizowana, choć obecne tempo jego rozwoju należy ocenić jako stagnację na niskim poziomie. Liczba nowo tworzonych programów ustaliła się na poziomie 30-40 rocznie (jedynie w 2009 r. przekroczyła tę wartość i wyniosła 49 programów). Z jednej strony nie są to wielkości znaczące w skali potrzeb, z drugiej zaś strony pozytywnym aspektem jest stały rozwój tego rynku: liczba pracowniczych programów emerytalnych rośnie nieprzerwanie od 1999 roku i jeżeli nawet tempo tego wzrostu nie jest zadowalające, to przez te wszystkie lata nie nastąpiło całkowite wyhamowanie jego rozwoju. O powyższym świadczą także dane obrazujące liczbę nowych osób, które corocznie obejmowane są pracowniczymi programami emerytalnymi oraz przyrost aktywów zgromadzonych w instytucjach zarządzających środkami PPE. W ostatnich latach przyrost liczby uczestników dwukrotnie wyrażał się wielkością dwucyfrową (w 2013 r. wyniósł blisko 17 tys. osób), dwukrotnie wynosił blisko 9 tys. osób, natomiast w ostatnim roku 6 tys. osób rozpoczęło oszczędzanie w PPE. Z kolei aktywa PPE między rokiem 2009 i 2014 uległy podwojeniu i wynoszą obecnie 10,2 mld zł. Co roku, licząc od 2009 r., roczny wzrost wartości aktywów wynosił ok. 1 mld zł (w 2012 r. nawet 1,7), za wyjątkiem roku 2011, w którym przyrost ten był nieco niższy (0,3 mld zł). Co roku system PPE zasilają składki, których wartość oscyluje w granicach 1 mld zł. Nie są to wartości mało znaczące, a ponadto po ponad 15 latach funkcjonowania tego systemu kwoty zgromadzone na kontach jego uczestników oraz wielkości dokonywanych już wypłat (w 2014 r. średnia wypłata wynosiła 31,5 tys. zł) zaczynają być dostrzegalne dla uczestników programów.

Pomimo, iż dotychczas nie udało się osiągnąć zakładanej przez twórców reformy, a także pożądanej dynamiki rozwoju rynku pracowniczych programów emerytalnych, bowiem w znacznym stopniu jego wzrost determinuje otoczenie makroekonomiczne i całokształt warunków (ekonomicznych, prawnych, społecznych), w jakich funkcjonują obecnie firmy w Polsce, warto co najmniej zapewnić kontynuowanie działalności tej instytucji emerytalnej w zbliżonym do obecnego kształcie organizacyjno-prawnym. Natomiast powszechność uczestnictwa w tym systemie, jak wskazują doświadczenia kilkunastu już lat funkcjonowania pracowniczych programów emerytalnych, może być zapewniona jedynie poprzez zastąpienie obowiązującej dziś zasady dobrowolności tworzenia i uczestnictwa w PPE jakąś formą obligatoryjności udziału w nim tak po stronie pracodawców, jak i pracowników. Bez tego rodzaju rozwiązań, zakładane przez twórców reformy odciążenie przez III filar repartycyjnej części systemu, może zająć dziesięciolecia.

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Struktura PPE według liczby programów w poszczególnych formach	7
Wykres 2. Struktura PPE według liczby uczestników w poszczególnych formach	7
Wykres 3. Struktura PPE według wartości aktywów w poszczególnych formach.....	8
Wykres 4: Rozwój PPE – liczba programów oraz liczba uczestników PPE w latach 2000-2014.....	10
Wykres 5: Struktura PPE utworzonych w 2013 r. i 2014 r. według sposobu określenia składki podstawowej.....	12
Wykres 6: Łączna suma składek odprowadzonych do PPE w danym roku w latach 2009-2014.....	13
Wykres 7: Struktura wypłat transferowych w 2014 r. w poszczególnych formach PPE.....	16
Wykres 8: Aktywa PPE zgromadzone w poszczególnych instytucjach finansowych w latach 2009-2014	18
Wykres 9: Liczba uczestników w programach utworzonych i zlikwidowanych w 2014 roku (wg stanu na 31.12.2014 r.).....	22
Wykres 10: Wartość aktywów w programach utworzonych i zlikwidowanych w 2014 roku (wg stanu na 31.12.2014 r.).....	23
Wykres 11. Liczba wpisów w danym roku w podziale na formy.....	24
Wykres 12. Struktura utworzonych w 2014 roku PPE według instytucji finansowej	25
Wykres 13. Liczba uczestników w PPE utworzonych w 2014 roku	27

SPIS TABEL

Tabela 1. Wybrane dane dot. rynku PPE w latach 2005-2014	6
Tabela 2: Udział pracodawców w rynku PPE w podziale na województwa	9
Tabela 3: Udział pracodawców w rynku PPE w podziale na formę prawną.....	9
Tabela 4: Liczba uczestników czynnych i biernych w PPE (w tys.).....	10
Tabela 5: Struktura rynku PPE według wielkości programów (stan na dzień 31.12.2014 r.).....	11
Tabela 6: Wysokość składki podstawowej określona w umowie zakładowej	12
Tabela 7: Wysokość średniej rocznej składki podstawowej i dodatkowej na uczestnika (w zł).....	14
Tabela 8: Wysokość wypłat oraz średnia wartość wypłaty przypadająca na 1 uczestnika.....	15
Tabela 9: Wartość wypłat transferowych do PPE prowadzonego przez innego pracodawcę	17
Tabela 10: Wypłaty transferowe na IKE	17
Tabela 14: PPE wykreślone w 2014 r.	20
Tabela 15: Pracodawcy, którzy utworzyli PPE w 2014 roku w podziale na województwa	26
Tabela 16: Składka podstawowa w programach utworzonych w 2014 roku	27

URZĄD KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO
Plac Powstańców Warszawy 1
00-950 Warszawa

tel. (+48 22) 262-50-00
fax (+48 22) 262-51-11 (95)
e-mail: UKNF@UKNF.gov.pl

www.UKNF.gov.pl

Sporządził:

Akceptował:

Zatwierdził: